

**INFORMACIJA O EVALUACIJI
PROGRAMA SUFINANSIRANJA ZAPOSŁJAVANJA 2022**

Sarajevo, jula 2025. godine

SADRŽAJ

1.	Uvod	2
2.	Struktura pokazatelja monitoringa i evaluacije	3
3.	Osnovni elementi Programa sufinansiranja zapošljavanja 2022	4
3.1	<i>Cilj Programa</i>	4
3.2	<i>Ciljne grupe</i>	4
3.3	<i>Korisnici</i>	4
3.4	<i>Poticajne mjere i ciljevi</i>	5
3.5	<i>Uvećanje osnovnog iznosa sufinansiranja zapošljavanja</i>	6
3.6	<i>Javni poziv i informisanje javnosti</i>	6
4.	Analiza socio-ekonomskog konteksta	7
5.	Analiza metodologije izrade i realizacije Programa	10
6.	Pregled postavljenih ciljeva	12
7.	Analiza ciklusa programskih aktivnosti – faza realizacije Programa	13
8.	Pregled realizacije i rezultati Programa sufinansiranja zapošljavanja 2022 na dan 31.12.2022. godine – osnovni podaci	14
8.1	<i>Stanje realizacije i rezultati Programa sufinansiranja zapošljavanja 2022 po mjerama</i> ..	16
9.	Mjerenje održivosti zaposlenja	34
10.	Osnovna zapažanja i rezultati	36
11.	Preporuke	39

1. Uvod

Monitoring je redovna aktivnost praćenja i analiziranja realizacije aktivnosti koje se odvijaju u okviru projekta ili programa. To je proces prikupljanja informacija o svim aspektima projekta tokom određenog vremenskog perioda u odnosu na planirana sredstva, aktivnosti i ishode. Provoditi monitoring znači pratiti provođenje projekata i programa tj. njihovog napretka po utvrđenim parametrima u odnosu na očekivani ishod kod ciljne grupe, a na osnovu čega se pripremaju povratne informacije donosiocima odluka, organizatorima i provodiocima programa/projekta, korisnicima programa/projekata i široj javnosti.

Proces monitoringa pomaže da se utvrdi da li se program/projekat odvija kao što je planirano i taj proces predstavlja važan dio upravljanja projektnim ciklusom. Izveštavanje omogućava da se sakupljene informacije koriste prilikom donošenja odluka radi poboljšanja izvršenja projekta.

Monitoring je veoma značajan za planiranje i implementaciju projekta jer pruža informacije koje će biti korisne za evaluaciju, i to:

- Analizu stanja i okruženju u kojem se odvija projekat;
- Identifikovanje problema sa kojima se suočava projekat i nalaženje rješenja;
- Osiguravanje da će sve aktivnosti na vrijeme biti provedene uz korištenje adekvatnih resursa;
- Primjenjivanje naučenih lekcija i iskustava iz jednog projekta na drugi i
- Određivanje da li je način na koji je projekat planiran bio najpodesniji za rješavanje postavljenog problema
- Ocjenu rezultata i postignutih efekata.

U vezi naprijed navedenog, u okviru monitoring aktivnosti utvrđuje se status realizacije i praćenja pojedinih aspekata u realizaciji i mjera/programa aktivne politike zapošljavanja.

Potrebno je imati u vidu da se realizacija Programa sufinansiranja zapošljavanja 2022 odvijala u socio-ekonomskim okolnostima koji jesu podrazumijevali oporavak od posljedica pandemije Covid-19, koje je rezultirala masovnim otpuštanjem radnika u 2020. godini, ali su se u privredi i dalje uočavali poremećaji u lancima snabdijevanja na globalnom nivou, što je posljedično dovelo do inflacije i različitih poremećaja na tržištu rada.

2. Struktura pokazatelja monitoringa i evaluacije

Informacija o evaluaciji Programa sufinansiranja zaposłjavanja 2022, sadrži osnovne informacije o elementima utvrđenim Programom: cilju, ciljnoj grupi, korisnicima poticaja, vrsti mjera, visini poticaja i načinu realizacije ovog programa, kao i korištenim resursima, inputima, te o kontekstu u kojem je realiziran ovaj program. Prezentirani su i podaci (tabelarno i grafički) o broju i strukturi poslodavaca s kojima su zakljućeni ugovori, broju obuhvaćenih osoba, njihovoj spolnoj, dobnoj i kvalifikacijskoj strukturi, periodu nezaposlenosti, te visini ugovorenih i isplaćenih sredstava po mjerama. Također, u okviru strukture ove informacije prikazani su i sljedeći relevantni podaci:

- Osnovni elementi i kratak opis Programa i mjera;
- Pregled postavljenih ciljeva i određenih faza realizacije Programa;
- Iznos planiranih, ugovorenih i realizovanih finansijskih sredstava;
- Aktivnosti u vezi s Javnim pozivom;
- Broj zakljućenih ugovora s poslodavcima;
- Broj poslodavaca koji učestvuju u realizaciji mjera (osnovna obilježja);
- Broj osoba obuhvaćenih po mjerama (osnovna obilježja);
- Prosječan iznos poticaja/intervencije po osobi po mjerama;

U izradi ove informacije korišteni su podaci iz izvještajnih tabela o realizaciji Programa iz aplikacije Jedinственog informacionog sistema, kao i podaci prikupljeni kroz upitnik vezan za pojedine aspekte realizacije Programa od rukovodilaca Sektora za aktivne politike zaposłjavanja i Jedinice za upravljanje projektima finansiranim iz fondova EU i zajedničkih projekata sa drugim organizacijama i institucijama i od kantonalnih službi za zaposłjavanje.

Kao izvor verifikacije rezultata u okviru monitoringa korišteni su:

- izvještaji iz APZ modula JIS-a (modula za realizaciju mjera aktive politike zaposłjavanja iz aplikacije Jedinственog informacionog sistema) i to: APZ detaljni pojedinaćni pregled ugovora i APZ pregled poslodavaca i zaposlenika;
- podaci pribavljeni od Sektora za aktivnu politiku zaposłjavanja i i Jedinice za realizaciju projekata sa drugim organizacijama i institucijama
- podaci pribavljeni od Sektora za finansije;

Provjera učinkovitosti i izrada evaluacije Programa (u smislu provjere održivosti zaposlenja) izvršena je u skladu s postavljenim ciljevima, tj. nakon proteka potrebnog vremenskog perioda od završetka sufinansiranja zaposłjavanja. Za širu evaluaciju u smislu analize mogućih efekata substitucije, „mrtvog tereta“ ili primjenu PSM metode neophodni su dodatni podaci i bolji pristup i informatička povezanost s drugim bazama podataka.

Uvažavajući dobijene podatke i sugestije na osnovu datih preporuka moguće je izvršiti redizajniranje Programa ili pojedinih mjera u narednom periodu što bi trebalo dodatno poboljšati efikasnost i proces upravljanja Programom.

3. Osnovni elementi Programa sufinansiranja zapošljavanja 2022

3.1 Cilj Programa

Cilj Programa sufinansiranja zapošljavanja 2022 je bio zapošljavanje najmanje 9.000 osoba sa evidencije nezaposlenih u Federaciji BiH sa posebnom socijalnom i rodnom osjetljivošću, radi njihovog zapošljavanja, sprečavanja dugotrajne nezaposlenosti, očuvanja i unapređenja radnih sposobnosti, te stvaranja uvjeta za jačanje konkurentnosti mladih osoba bez radnog iskustva kroz osposobljavanje za rad u struci i sticanje prvog radnog iskustva.

3.2 Ciljne grupe

Programom se kroz različite mjere obuhvataju sljedeće kategorije nezaposlenih osoba:

- mladi bez radnog iskustva – pripravnici i ostali mladi,
- žene,
- osobe dobi do 35 godina sa radnim iskustvom/stažom,
- osobe dobi preko 40 godina,
- dugotrajno nezaposlene osobe, prijavljene na evidenciju nezaposlenih 12 mjeseci i više,
- osobe nižih kvalifikacija i bez kvalifikacija,
- demobilisani branioци.

3.3 Korisnici

- ***Poslodavci***

Korisnici Programa su poslodavci registrirani u Federaciji BiH koji redovno izmiruju obaveze po osnovu poreza i doprinosa, te oni koji imaju potpisan sporazum sa Poreznom upravom Federacije BiH o izmirenju duga po osnovu doprinosa, kao i oni na koje se odnosi Zakon o finansijskoj konsolidaciji.

U Programu ne mogu učestvovati:

- poslodavci koji su koristili kreditna ili bespovratna sredstva iz poticajnih mjera Zavoda/Službe a nisu ispoštovali obaveze u skladu sa zaključenim ugovorima, odnosno nisu zaposlili predviđen broj radnika i ne vraćaju redovno dobivena sredstva,
- poslodavci koji ne izmiruju redovno obaveze po osnovu poreza i doprinosa, ili koji nemaju potpisan sporazum sa Poreznom upravom Federacije BiH o izmirenju duga po osnovu doprinosa,
- poslodavci evidentirani u Registru novčanih kazni zbog duga neplaćenih novčanih kazni i troškova postupka, jer sa zaposlenikom nisu zaključili ugovor o radu (rad na crno).

Poslodavcu se ne sufinansira zapošljavanje osoba koje je već zapošljavao, ne koristeći sredstva iz poticajnih mjera Zavoda/Službe, a kojima je prestao radni odnos kod tog poslodavca u posljednjih 48 mjeseci prije dana objave Javnog poziva (izuzev mjere: „Javni radovi i pomoć potrebnima 2022“).

- ***Kantonalne službe za zapošljavanje***

Korisnici Programa po mjeri „Služba u saradnji s poslodavcima 2022“ su kantonalne službe za zapošljavanje, koje sa poslodavcima i/ili drugim pravnim subjektima sarađuju radi zapošljavanja i obuke nezaposlenih osoba na kantonalnom, odnosno općinskom nivou.

- **Nezaposlene osobe**

Korisnici Programa su nezaposlene osobe definirane ciljnim grupama i prijavljene na evidenciju službi za zapošljavanje u Federaciji BiH.

3.4 Poticajne mjere i ciljevi

Programom su predviđene sljedeće mjere:

- **Zapošljavanje pripravnika 2022**

Cilj ove mjere je da se što većem broju mladih osoba omogući osposobljavanje za rad u struci i sticanje prvog radnog iskustva u zvanju za koje su se školovale, kroz zasnivanje radnog odnosa, te na taj način poboljša njihova konkurentnost i integracija na tržištu rada (440/470 KM mjesečno u trajanju od šest mjeseci za osobe III i IV stepena obrazovanja i 500/530 KM mjesečno u trajanju od 12 mjeseci za osobe VI i VII stepena obrazovanja).

- **Mladi s iskustvom 2022**

Cilj ove mjere je da se što većem broju osoba dobi do 35 godina omogući efikasnija integracija na tržištu rada (440/470 KM mjesečno u trajanju od šest mjeseci za osobe III i IV stepena obrazovanja i 500/530 KM mjesečno u trajanju od 12 mjeseci za osobe VI i VII stepena obrazovanja).

- **Zapošljavanje žena 2022**

Cilj ove mjere je da se nezaposlenim ženama olakša integracija na tržištu rada i spriječi dugotrajna nezaposlenost, te doprinese povećanju stope zaposlenosti žena (500 KM mjesečno u trajanju od šest mjeseci za osobe bez obzira na stručnu spremu, odnosno 12 mjeseci za osobe VI i VII stepena obrazovanja).

- **Prilika za sve 2022**

Cilj ove mjere je da se nezaposlenim osobama olakša integracija na tržištu rada i spriječi dugotrajna nezaposlenost uz mogućnost pružanja podrške poslodavcu u obliku produženog sufinansiranja zapošljavanja, te doprinese povećanju opće stope zaposlenosti (440 KM mjesečno u trajanju od šest mjeseci odnosno 440 KM u trajanju od prvih šest mjeseci i iznos od 220 KM za protekli mjesec u trajanju od narednih šest mjeseci).

- **Zapošljavanje demobiliziranih branilaca/branitelja 2022**

Cilj ove mjere je da se osobama iz ciljne grupe olakša integracija na tržištu rada i spriječi dugotrajna nezaposlenost uz mogućnost pružanja podrške poslodavcu u obliku produženog sufinansiranja zapošljavanja, te doprinese povećanju stope zaposlenosti ove kategorije nezaposlenih osoba (500 KM mjesečno u trajanju od šest mjeseci odnosno 500 KM u trajanju od prvih šest mjeseci i iznos od 250 KM za protekli mjesec u trajanju od narednih šest mjeseci, te 550 KM mjesečno u trajanju od šest mjeseci odnosno 550 KM u trajanju od prvih šest mjeseci i iznos od 275 KM za protekli mjesec u trajanju od narednih šest mjeseci za maloljetne dobrovoljce).

- **Periodično/sezonsko zapošljavanje 2022**

Cilj ove mjere je da se nezaposlenim osobama olakša integracija na tržištu rada i spriječi dugotrajna nezaposlenost, te da se poslodavcima osigura radna snaga u skladu sa njihovim potrebama (440 KM mjesečno u trajanju od šest mjeseci).

- **Nova mogućnost 2022**

Cilj ove mjere je da se nezaposlenim osobama (starijim od 40 godina, dugotrajno nezaposlenim i NKV) koje su u lošoj situaciji na tržištu rada olakša integracija i prekine dugotrajna nezaposlenost, te da se poslodavcima osigura radna snaga u

skladu sa njihovim potrebama (530 KM mjesečno u trajanju od šest mjeseci, odnosno 530 KM u trajanju od prvih šest mjeseci i iznos od 265 KM za protekli mjesec u trajanju od narednih šest mjeseci).

- **Javni radovi i pomoć potrebnim 2022**

Cilj ove mjere je ublažavanje socijalnih posljedica nezaposlenosti, te integracija nezaposlenih osoba na tržištu rada, kroz vremenski ograničeni radni angažman u oblasti:

- zaštite i očuvanja okoliša, sanacije divljih deponija, uređenja cesta, otklanjanja posljedica elementarnih nepogoda, zaštite kulturnih spomenika, obrazovnih programa i u oblasti socijalne zaštite/skrbi (480 KM mjesečno u trajanju od četiri mjeseca) i
- socijalne zaštite/skrbi, kućne njege, pomoći u kući i sl., osobama u potrebi, (450 KM mjesečno za osobe sa SSS i 550 KM mjesečno za osobe sa VSS u trajanju od 12 mjeseci).

- **Tražim poslodavca 2022**

Cilj ove mjere, koja je fokusirana na nezaposlene osobe, da se nezaposlenim osobama olakša integracija na tržištu rada i spriječi dugotrajna nezaposlenost, te da se pojača njihova motivacija i aktivnost u traženju posla, uz pomoć *Obrasca za traženje poslodavca TPO*, čije je trajanje ograničeno do 60 dana od dana preuzimanja sa portala: www.fzzz.ba (500 KM mjesečno u trajanju od šest ili 12 mjeseci).

- **Služba u saradnji s poslodavcima 2022**

Cilj ove mjere je podrška razvoju saradnje Službe sa poslodavcima i/ili drugim pravnim subjektima, kroz sufinansiranje zapošljavanja (500 KM mjesečno u trajanju od 12 mjeseci).

3.5 Uvećanje osnovnog iznosa sufinansiranja zapošljavanja

Programom je predviđeno sufinansiranje dijela troškova obaveznih doprinosa i/ili dijela neto plaće, u zavisnosti od pojedinačne mjere. **Osnovni iznos sufinansiranja u svim mjerama se bez kumulativnog zbrajanja povećava za 10% za sljedeće kategorije nezaposlenih osoba:** osobe sa invaliditetom, kao i radno sposobne osobe sa lakom i umjerenom retardacijom; članovi šehidskih porodica ili porodica poginulih branitelja; nezaposleni demobilisani branitelji; djeca nezaposlenih demobilisanih branitelja; djeca i supružnici osoba s invaliditetom od 60% i više; članovi domaćinstva u kojem ni jedan član nije zaposlen; Romi; samohrani roditelji, staratelji i hranitelji i njihove djece; roditelji djeteta sa posebnim potrebama i roditelji teško bolesne djece; žrtve nasilja: civilne žrtve rata, žrtve nasilja u porodici i dr.; liječeni ovisnici; bivši šticeci doma za nezbrinutu djecu.

3.6 Javni poziv i informisanje javnosti

Javni poziv je objavljen 14.03.2022., 15.03.2022. i 16.03.2022. godine putem web portala www.fzzz.ba izuzev za mjeru Služba u suradnji sa poslodavcima 2022 koja se realizira podnošenjem zahtjeva za sufinansiranje službi za zapošljavanje. Javni poziv je bio otvoren tri (3) radna dana, uz formiranje liste čekanja za aplikacije koje prijelaz vrijednost planiranih sredstava. Tekst Programa je objavljen na web portalu osam dana prije objave javnog poziva radi upoznavanja javnosti. Obavijest o javnom pozivu je, osim putem web portala, objavljena i u novinama Dnevni avaz i Večernji list, te putem agencija FENA i ONASA, kao i putem web portala Vlade Federacije BiH. Objavljena je i letak, u tiražu od 10.000 primjeraka, koji je distribuiran prema korisnicima usluga putem kantonalnih službi tj. općinskih biroa za zapošljavanje.

4. Analiza socio-ekonomskog konteksta

Pojava virusa SARS CoV 2 i proglašenje pandemije COVID-19 uzrokovala je čitav niz negativnih posljedica sa zdravstvenog ali i socio-ekonomskog aspekta. U cilju sprečavanja širenja virusa i ozbiljnih zdravstvenih posljedica po stanovništvo, Vlada Federacije BiH je 18.03.2020. godine donijela Odluku o proglašenju stanja nesreće uzrokovano pojavom korona virusa (COVID-19) na području Federacije BiH (V broj: 408/2020), a Federalni štab Civilne zaštite i Federalno ministarstvo zdravlja usvojili su niz naredbi i mjera među kojima je, između ostalog, bila i mjera ograničenog kretanje ljudi kao i obustava rada za određene poslovne djelatnosti koja je trajala do 30.06.2020. godine.

Naročito je zabilježen negativan uticaj na djelatnost ugostiteljstva i hotelijerstva, te prerađivačku industriju i transport, ali lančano nakon toga i na ostale djelatnosti. Ovaj period ostao je u znaku otpuštanja radnika, ali i snažne borbe u očuvanju radnih mjesta korištenjem svih raspoloživih resursa i mjera. Različitim intervencijama i mjerama kroz zakone i druge propise, od federalnog do općinskog nivoa (subvencioniranje doprinosa, subvencioniranje plaće, uspostava Garancijskog fonda, moratorij na kredite, obustava obračuna i plaćanja zatezne kamate na javne prihode, ukidanje obaveze plaćanja akontacije poreza na dobit i akontacije poreza na dohodak, obustava postupaka prinudne naplate, subvencije za poslodavce iz oblasti turizma, obustava naplate naknade za iznajmljivanje prostora, ukidanje određenih taksi, novčana pomoć za nezaposlene i td.) sistemski su ublažavane posljedice u privredi.

Nakon izuzetno otežane situacije u privredi u 2020. godini prilike u privredi se postepeno stabiliziraju u 2021. i 2022. godini, što se odražava i na tržište rada tj. zaustavljen je trend pada broja zaposlenih i rasta broja nezaposlenih osoba koji je zabilježen u Federaciji Bosne i Hercegovine iz 2020. godine.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2022. godini prosječno je bilo zaposleno 535.665 radnika, što je u odnosu na prosjek 2021. godine (525.397) više za 10.268 radnika, odnosno 2%.

Djelatnosti s najvećim indeksom rasta broja zaposlenih u 2022. godini u odnosu 2020. godinu su: Informacije i komunikacije (9,1%), Hotelijerstvo i ugostiteljstvo (6,1%) i Stručne, naučne i tehničke djelatnosti (5,8%). Posmatrano u apsolutnim brojevima u djelatnosti Prerađivačka industrija broj zaposlenih u 2022. godini u odnosu na 2021. godinu je povećan za 2.898, što ukazuje na oporavak ove djelatnosti. Također, primjetan je kontinuiran i znakovit rast broja zaposlenih u djelatnosti Trgovina za 1.953, Informacije i komunikacije za 1.608 i Hotelijerstvo i ugostiteljstvo za 1.508.

Smanjenje indeksa broja zaposlenih u 2022. u odnosu na 2021. godinu u najvećem omjeru zabilježeno je u sljedećim djelatnostima: Poslovanje nekretninama (-8,1%), Vađenje ruda i kamena (-6,2%), te Građevinarstvo (-2,6%). Posmatrano u apsolutnim brojevima u djelatnosti Vađenje ruda i kamena broj zaposlenih u 2022. godini u odnosu na 2021. godinu je smanjen za 755 i Građevinarstvo za 692.

Zabilježen je i rast prosječne neto plaće u 2022. godini u Federaciji BiH (1.114 KM) u odnosu na 2021. godinu za 11,8%, a prosječna bruto plaća je iznosila 1.724 KM i veća je za 11,7%. U nominalnim iznosima najveća prosječna neto plaća u 2022. godini je zabilježena u sljedećim djelatnostima: Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom (1.830 KM), Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja (1.769 KM) i Informacije i komunikacije (1.628 KM). Najveće procentualno

povećanje prosječne neto plaće je zabilježeno u sljedećim djelatnostima: Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (32,9%), Hotelijerstvo i ugostiteljstvo (22%), Poslovanje nekretninama (20,9%) i Trgovina (16,7%). U 2022. godini nije bilo djelatnosti u kojoj je zabilježeno smanjenje prosječne neto plaće.

Prosječan broj nezaposlenih u 2022. godini bio je 289.912 i u odnosu na prosjek 2021. godine (311.679) manji je za 21.765, odnosno 7%. Stopa registrirane nezaposlenosti u Federaciji BiH u 2022. godini iznosila je 35,1% i manja je za 2,1% u odnosu na prethodnu godinu, a stopa anketne nezaposlenosti je iznosila 17,2% i manje je za 1,7% u odnosu na 2021. godinu.

Tabela 1: Osnovne karakteristike stanovništva prema aktivnosti u FBiH

Ukupno	♀ 2018	♀ 2019	♀ 2020	♀ 2021	♀ 2022
Stopa aktivnosti 15-89	39,5	39,1	45,5	46,6	47,9
Stopa zaposlenosti 15-89	31,9	31,9	37,5	37,8	39,6
Stopa nezaposlenosti 15-74	19,2	18,4	17,5	18,9	17,2

Posmatrajući podatke u 2022. godini po spolu, stopa zaposlenosti kod žena je imala rast od 2,2%, a stopa nezaposlenosti žena je u navedenom periodu smanjena za 3,1%.

Tabela 2: Osnovne karakteristike žena prema aktivnostima u Federaciji BiH u periodu 2018-2022

Žene	♀ 2018	♀ 2019	♀ 2020	♀ 2021	♀ 2022
Stopa aktivnosti 15-89	28,7	29,3	32,8	33,9	35,3
Stopa zaposlenosti 15-89	22,5	23,0	25,5	25,2	27,4
Stopa nezaposlenosti 15-74	21,5	21,7	22,3	25,5	22,4

Posmatrajući kategoriju mladih u dobi od 15 do 24 godine, u skladu s propozicijama Ankete o radnoj snazi, u navedenom periodu stopa zaposlenosti za ovu kategoriju stanovništva je ostala ista kao i u prethodnoj godini 18,8%, a stopa nezaposlenosti je smanjena za 3,7%.

Tabela 3: Osnovne karakteristike mladih prema aktivnostima u Federaciji BiH u periodu 2018-2022

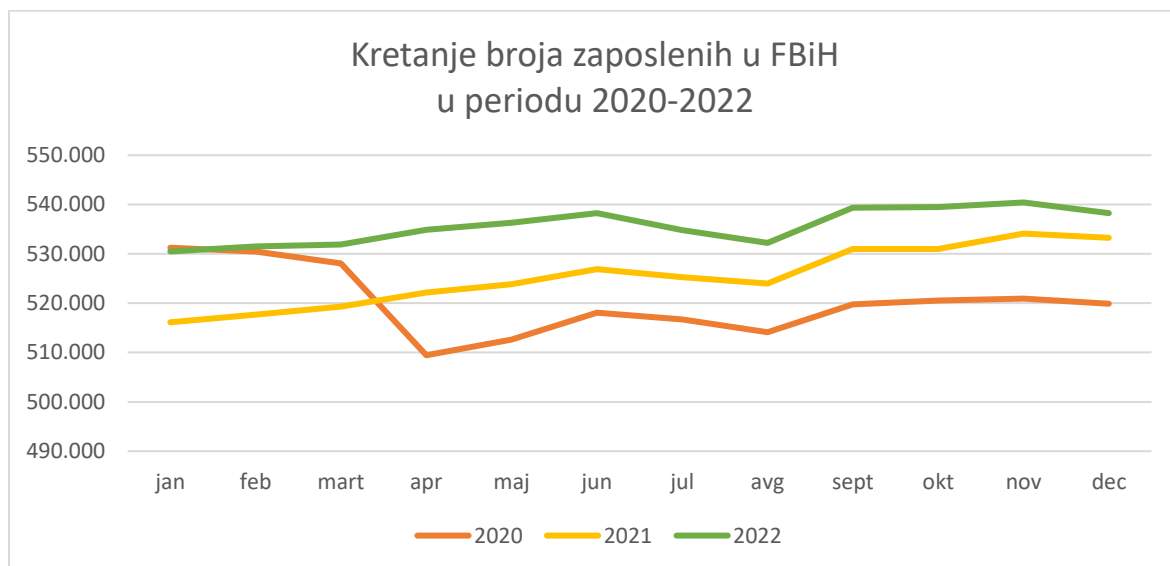
Mladi	♀ 2018	♀ 2019	♀ 2020	♀ 2021	♀ 2022
Stopa aktivnosti 15-24	31,4	35	33,3	31,8	30,1
Stopa zaposlenosti 15-24	18,5	21,3	19,9	18,8	18,8
Stopa nezaposlenosti 15-24	41	39	40,3	41	37,4

U posmatranju svih aspekta i faktora koji utiču na kretanja na tržištu rada obavezno je potrebno uzeti u obzir migracije bh. radne snage ka državama Evropske unije.

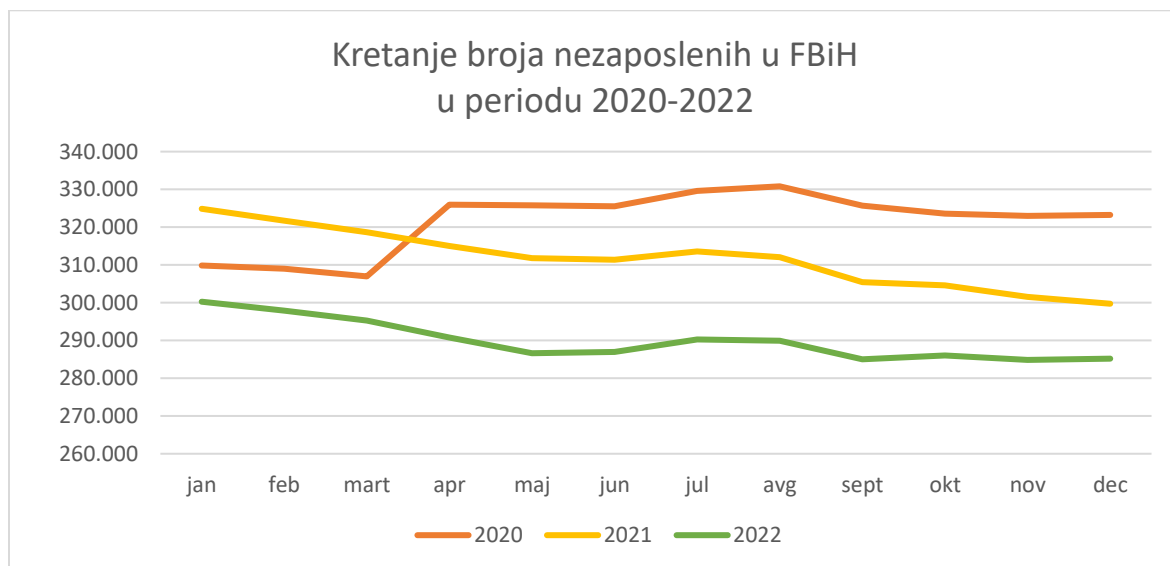
U skladu sa Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba i Pravilnikom o evidencijama u oblasti zapošljavanja, u 2022. godini u Federaciji BiH na evidenciju službi za zapošljavanje izvršeno je 171.836 prijava, što je za 38.462 više u odnosu na 2021. godinu.

U istom periodu po raznim osnovama, sa evidencija službi za zapošljavanje u Federaciji BiH izvršeno je 185.395 odjava tj. brisanja iz evidencije, što je za 28.494 više u odnosu na 2021. godinu. Također, u 2022. godini evidentirano je ukupno 83.839 brisanja iz evidencije nezaposlenih zbog zaposlenja, dok je istovremeno registrovano 78.808 prijava na evidenciju nezaposlenih po prestanku radnog odnosa.

Grafikon 1: Kretanje broja zaposlenih osoba u Federaciji BiH u periodu 2020- 2022

Grafikon 2: Kretanje broja nezaposlenih osoba u Federaciji BiH u periodu 2020- 2022

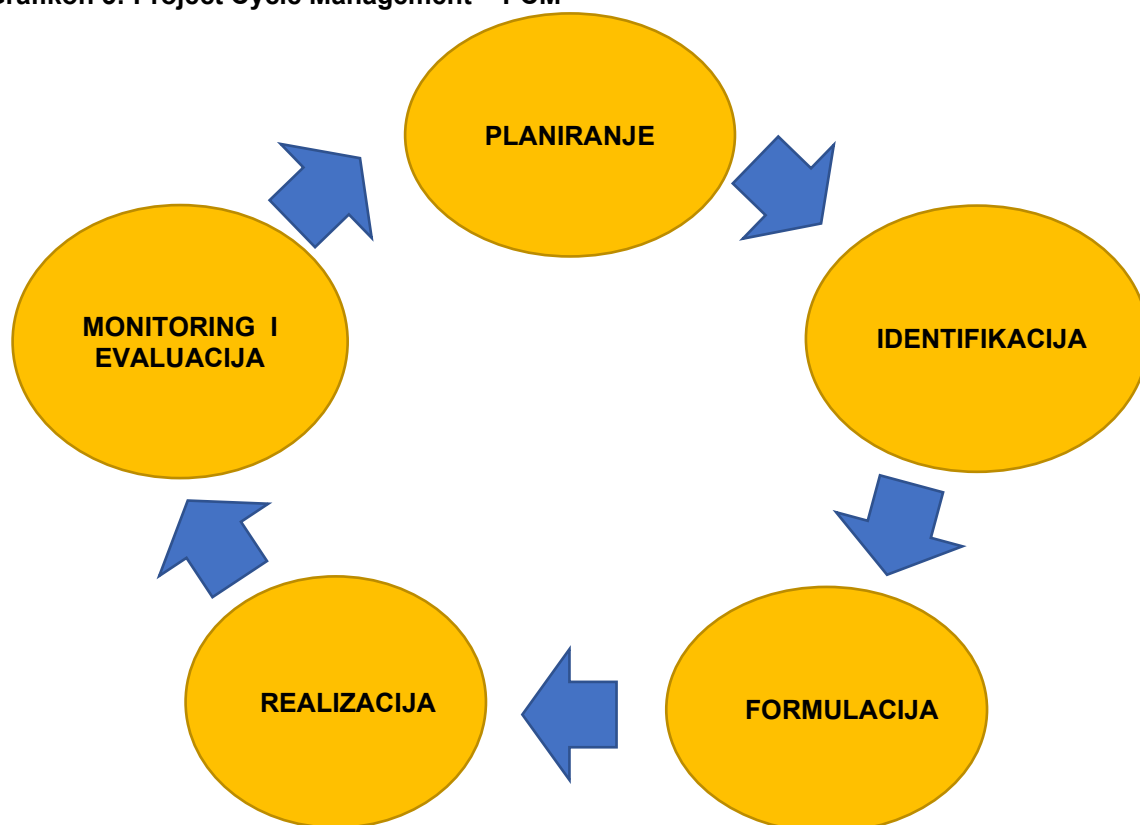
5. Analiza metodologije izrade i realizacije Programa

U okviru analize metodologije izrade i realizacije Programa može se konstatovati da su primjenjivani elementi metodologije **Project Cycle Management – PCM**.

U fazi programiranja tj. planiranja, u skladu sa zakonom i strateškim dokumentima višeg reda (Strategija razvoja Federacije BiH 2021-2027) izrađeni su strateški programsko-planski dokumenti rada Federalnog zavoda za zapošljavanje u okviru kojih su utvrđeni strateški i operativni ciljevi, a koji su izrađeni na osnovu analize stanja uz primjenu SWOT-PESTLE analize i analiziranje pravnog i strateškog okvira (Trogodišnji plan rada za period 2022-2024, Godišnji plan rada za 2022. godinu i Program rada za 2022. godinu, kao i Finansijski plan za 2022. godinu s procjenom za 2023. i 2024. godinu). Formulirani su ključni strateški i operativni ciljevi, ciljne grupe i ostali elementi bitni za realizaciju Programa. Navedene dokumente, u okviru svojih nadležnosti, usvojio je Upravni odbor Federalnog zavoda za zapošljavanje i Vlada Federacije BiH. Programom su utvrđeni: cilj, ciljne grupe, mjere, raspodjela sredstava po mjerama i službama, način sufinansiranja, način prijave i provjere prijave, proces zaključivanja ugovora, proces pravdanja i isplate sredstava, kontrola izvršenja ugovorenih obaveza, te indikatori za praćenje realizacije i ocjenu efekata mjera.

Project Cycle Management – PCM – metodologija za izradu programa/projekta i njegovu realizaciju treba da sadrži sljedeće elemente i faze:

Grafikon 3: Project Cycle Management – PCM

U nastavku slijedi kratko objašnjenje svake pojedinačne faze ove metodologije:

- Planiranje - programiranje

Tokom prve faze projektnog ciklusa analizira se postojeća situacija (uz primjenu SWOT/PESTLE analize) u cilju uočavanja problema, utvrđivanja potreba, prilika i mogućnosti djelovanja. U odnosu na rezultate ovih analiza i prikupljenih podataka

definišu se osnovni, strateški ciljevi, odnosno smjernice za dalji razvoj, te se planiraju potrebna finansijska sredstva. Osnovne smjernice uglavnom su utvrđene strateškim dokumentima i zakonskim propisima koji daju opšti okvir za potencijalne projekte/programme.

- Identifikacija

U drugoj fazi ciklusa se konkretiziraju elementi iz prve faze, prepoznaju potencijalne aktivnosti i razmatra njihova izvodljivost. Prilikom konkretnijeg definisanja vodi se računa o relevantnosti u odnosu na probleme i potrebe ciljne grupe koja je u fokusu.

- Formulacija

U ovoj fazi detaljno se definiše program/projekat i treba da se izradi njegova matrica logičkog okvira, kao i da se definišu aktivnosti, plan njihove realizacije, rezultati i ciljevi koji se žele postići (koji trebaju biti SMART) tj. indikatori uspješnosti i potencijalni rizici u realizaciji. Zatim se utvrđuju ciljne grupe, način realizacije, dokumentacija, resursi, finansijska sredstva, indikatori za monitoring i evaluacija. U ovoj fazi obavljene su konsultacije sa službama za zapošljavanje kao sudionicima u realizaciji Programa.

- Realizacija

Realizacija programa/projekta počinje objavom javnog poziva, a nakon što je usvojen od Upravnog odbora Federalnog zavoda za zapošljavanje i nakon što je prethodno usvojen Finansijski plan od Parlamenta Federacije BiH, kao i Program rada od Vlade Federacije BiH. Tokom ove faze implementiraju se aktivnosti u skladu sa uslovima koji su utvrđeni programom u cilju ostvarenja postavljenih ciljeva. Tokom ove faze provodi se i **monitoring** tj. periodično praćenje realizacije i napretka programa/projekata po utvrđenim parametrima u odnosu na očekivani ishod.

- Monitoring i evaluacija

Posljednja faza predviđena je za analiziranje realizacije, te analiziranje učinka kao i utvrđivanje da li su ostvareni postavljeni ciljevi. U ovoj fazi sagledava se šta je urađeno dobro, a šta je moglo i na koji način biti urađeno bolje. Informacije koje se dobiju tokom ove faze koristi se za novo planiranje/ programiranje.

Da bi ova metodologija dala bolje rezultate korisno je:

- koristiti pristup logičkog okvira u svim fazama kako bi se problemi što bolje analizirali i kako bi se pronalazila optimalna rješenja, kao i metodu STAR (utvrđivanje **s**ituacije, **t**ask - zadatka, **a**ktivnost, **r**euzultata);
- aktivno i kontinuirano uključivati i konsultovati zainteresovane strane tokom pripreme aktivnosti, ali i tokom svih ostalih faza;
- precizno formulisati svrhu projekta i ciljeve;
- pravovremeno pripremiti sve dokumente i alate potrebne za realizaciju.

Tabela 4: Predložena matrica logičkog okvira

MATRICA LOGIČKOG OKVIRA	LOGIKA INTERVENCIJE	INDIKATORI	IZVORI I SREDSTVA VERIFIKACIJE INDIKATORA	RIZICI I PRETPOSTAVKE
OPŠTI CILJ				
SPECIFIČNI CILJ				
REZULTATI				
AKTIVNOSTI				

6. Pregled postavljenih ciljeva

Analizom postavljenih ciljeva utvrđeno je da je broj osoba koji je planiran da će se zaposliti kvantificiran na nivou cijelog Programa.

Cilj Programa i pojedinačnih mjera

Program se realizira s ciljem zapošljavanja najmanje 9.000 osoba sa evidencije nezaposlenih u Federaciji BiH sa posebnom socijalnom i rodnom osjetljivošću, radi njihovog zapošljavanja, sprečavanja dugotrajne nezaposlenosti, očuvanja i unapređenja radnih sposobnosti, te stvaranja uvjeta za jačanje konkurentnosti mladih osoba bez radnog iskustva kroz osposobljavanje za rad u struci i sticanje prvog radnog iskustva.

Korisno bi bilo kvantificirati planirani broj osoba koje će se zaposliti na nivou mjera koje imaju izdvojena finansijska sredstva za realizaciju.

Ciljevi po mjerama

Ciljevi po mjerama su definisani na način da u kvalitativnom smislu određuju ciljani status osoba obuhvaćenih pojedinim mjerama: **osposobljeni za rad u struci, spriječena dugotrajna nezaposlenost, poboljšana konkurentnost, efikasno integrirani na tržište rada, ublažene socijalne posljedice nezaposlenosti i dr.** Također, u pojedinim mjerama utvrđeni su ciljevi: **doprinijeti povećanju stope zaposlenosti žena i doprinijeti povećanju opće stope zaposlenosti, što se može iskazati kroz kvantitativne podatke, ali koji spadaju u red strateških ciljeva. Za navedene ciljeve postoje načini verifikacije tj. način mjerenja ciljeva.**

U vezi s navednim korisno je kod utvrđivanja ciljeva voditi se SMART principima.

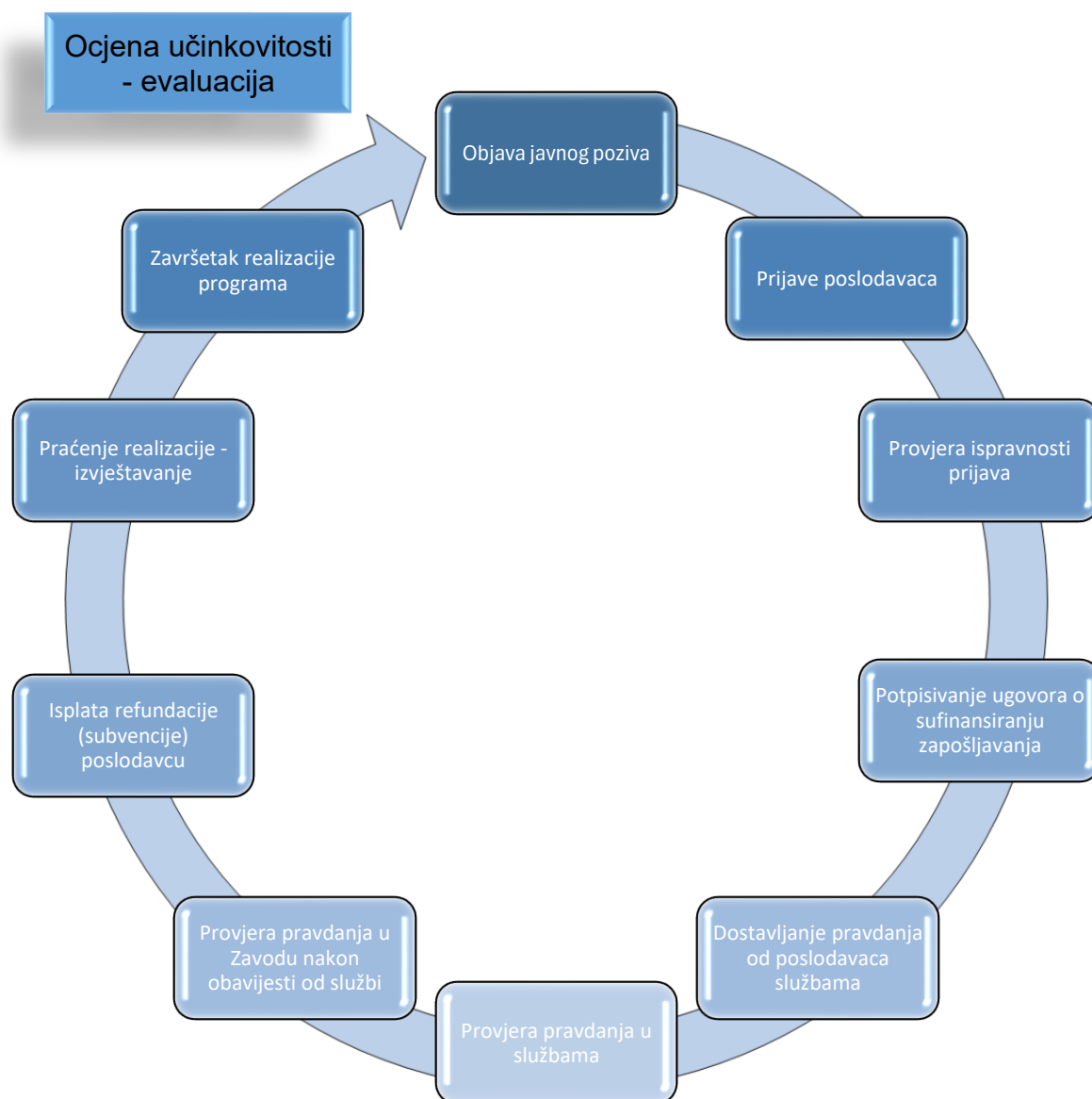
Tabela 1: SMART ciljevi

(S)pecific - (S)imple Specifični - Jednostavni	Jasno i jednostavno su definisani. Odgovaraju na pitanja: Šta se želi postići? Koji je očekivani ishod djelovanja?
(M)easurable Mjerljivi	Mjerljivi su i odgovaraju na pitanje: Kako znamo da je ishod ostvaren i cilj postignut?
(A)chievable Dostižni	- Sagledavaju mogućnost njihovog dostizanja uzimajući u obzir raspoložive resurse. - Značajni su, realni i relevantni za oblast i stanje i orijentisani na rezultat.
(R)elevant - (R)ealistic Relevantni - Realni	Povezani su s poslovnim procesima i ciljevima institucije.
(T)ime-bound Vremenski ograničeni	Utvrđeni su rokovi za praćenje ostvarenja ciljeva i ključnih rezultata.

7. Analiza ciklusa programskih aktivnosti – faza realizacije Programa

Na grafičkom prikazu dat je pregled pojedinačnih faza realizacije Programa tj. ciklusa programskih aktivnosti prikazanih u 10 koraka, od objave javnog poziva do završetka Programa.

Grafikon 4: Ciklus programskih aktivnosti

Djelimično otežan proces u predstavljenom ciklusu je evidentiran u fazi provođenja radnji u vezi sa potpisivanjem ugovora, kao i brzine provjere dokumentacije dostavljene od poslodavaca tj. pravdanja u fazi isplate sredstava poslodavcima.

8. Pregled realizacije i rezultati Programa sufinansiranja zapošljavanja 2022 na dan 31.12.2022. godine – osnovni podaci

Za realizaciju mjera **Zapošljavanje pripravnika 2022, Mladi s iskustvom 2022, Periodično zapošljavanje 2022, Nova mogućnost 2022, Javni radovi i Pomoć potrebnim 2022:**

- Planirana su sredstva u iznosu od 14.503.700 KM,
- na dan 31.12.2022. ugovorena su sredstva u iznosu od 6.543.683 ili 45% od planiranog, a na dan 31.12.2023. godine taj iznos je bio 6.337.817 KM ili 44% od planiranog,
- zaključeno je 1.606 ugovora s poslodavcima,
- zaposlene su 3.153 osobe, i to 51,7% muškaraca i 48% žena.

Za realizaciju mjere **Zapošljavanje žena 2022:**

- Planirana su sredstva u iznosu od 4.000.000 KM,
- na dan 31.12.2022. ugovorena su sredstva u iznosu od 2.449.267 ili 61% od planiranog, a na dan 31.12.2023. godine taj iznos je bio 2.375.700 KM ili 59% od planiranog,
- zaključena su 444 ugovora s poslodavcima,
- zaposleno je 649 osoba (100% žena).

Za realizaciju mjere **Zapošljavanje demobilisanih boraca 2022:**

- Planirana su sredstva u iznosu od 500.000 KM,
- na dan 31.12.2022. ugovorena su sredstva u iznosu od 85.950 ili 17% od planiranog, a na dan 31.12.2023. godine taj iznos je bio 85.134 KM ili 17% od planiranog,
- zaključeno je 18 ugovora s poslodavcima
- zaposleno je 20 osoba (100% muškaraca).

Za realizaciju mjere **Tražim poslodavca 2022:**

- Planirana su sredstva u iznosu od 10.000.000 KM,
- na dan 31.12.2022. ugovorena su sredstva u iznosu od 6.228.075 ili 62% od planiranog, a na dan 31.12.2023. godine taj iznos je bio 5.904.220 KM ili 59% od planiranog,
- zaključeno je 857 ugovora s poslodavcima,
- zaposleno je 1.126 osoba, i to 42% muškaraca, a 58% žena.

Za realizaciju mjere **Prilika za sve 2022:**

- Planirana su sredstva u iznosu od 8.000.000 KM,
- na dan 31.12.2022. ugovorena su sredstva u iznosu od 5.518.269 ili 69% od planiranog, a na dan 31.12.2023. godine taj iznos je bio 5.288.920 KM ili 66% od planiranog,
- zaključen je 1.471 ugovor s poslodavcima
- zaposlena je 2.451 osoba, i to 48% muškaraca, a 52% žena.
-

Za realizaciju mjere **Služba u saradnji s poslodavcima 2022:**

- Planirana su sredstva u iznosu od 7.996.301 KM,
- na dan 31.12.2022. ugovorena su sredstva u iznosu od 13.911.740 ili 74% više od planiranog, a na dan 31.12.2023. godine taj iznos je bio 12.928.088 KM ili 62% više od planiranog,
- zaključen je 1.471 ugovor s poslodavcima
- zaposlena je 2.451 osoba, i to 48% muškaraca, a 52% žena.

I pored brojnih problema u vezi sa pandemijom COVID-19 i ostalim otežavajućim okolnostima, monitoring i evaluacija Programa sufinansiranja zapošljavanja 2022 pokazuju da je ukupno po svim mjerama:

- za realizaciju Programa (svih mjera) planirana su sredstva u iznosu od 45.000.000 KM
- na dan 31.12.2022. ugovorena su sredstva u iznosu od 34.736.983 KM ili 77% od planiranog, a na dan 31.12.2023. godine taj iznos je bio 32.919.879 KM ili 73% od planiranog,
- obuhvaćeno je 7.399 osoba, i to: 3.291 muškarac (44,5%) i 4.108 žena (55,5%) ili 82% od planiranih 9.000,
- realizacija Programa je završena u 2024. godini

8.1 Stanje realizacije i rezultati Programa sufinansiranja zapošljavanja 2022 po mjerama

Tabela 2: Pregled realizacije pojedinačnih mjera po ugovorenim sredstvima i broju zaposlenih osoba (spol, prosječna dob i prosječan period nezaposlenosti)

Naziv mjere	Ugovoreno sredstava u KM 31.12.2022.	Ugovoreno sredstava u KM 31.12.2023.	Broj planiranih osoba	Broj osoba po mjerama	M	Ž	% obuhvaćenih od planiranog broja osoba	Pro-sječna dob	Pro-sječan period nezaposlenosti u mjes.	Prosječan iznos subvencije u KM 31.12.2022.	Prosječan iznos subvencije u KM 31.12.2023.	Trajanje subvencije u mjesecima
Zapošljavanje pripravnika 2022	2.340.896	2.300.170	9.000	408	140	268	82%	25	42	5.737	5.638	6/12
Mladi sa iskustvom 2022	898.552	868.473		201	92	109		28	13	4.470	4.321	6/12
Zapošljavanje žena 2022	2.449.267	2.375.700		649	0	649		34	24	3.774	3.661	6/12
Prilika za sve 2022	5.518.269	5.288.920		1.547	864	683		32	21	3.567	3.419	6/12
Zapošljavanje demobilisanih boraca 2022	85.950	85.134		20	20	0		52	54	4.298	4.257	6/12
Periodično/ sezonsko zapošljavanje 2022	1.347.089	1.291.488		523	287	236		36	15	2.576	2.469	6
Nova mogućnost 2022	1.750.415	1.679.967		408	208	200		43	34	4.290	4.118	6/12
Javni radovi 2022	89.040	80.442		46	38	8		41	29	1.936	1.749	4
Pomoć potrebnim 2022	117.690	117.277		20	4	16		32	24	5.885	5.864	12
Tražim poslodavaca 2022	6.228.075	5.904.220		1.126	471	655		33	22	5.531	5.244	6/12
Služba u saradnji s poslodavcima 2022 - zapošljavanje	13.911.740	12.928.088		2.451	1.167	1284		33	24	5.676	5.275	6/12
UKUPNO	34.736.983	32.919.879		7.399	3.291	4.108		35	27	4.695	4.449	12

Grafikon 1: Prikaz broja zaposlenih po svim mjerama Programa sufinansiranja zapošljavanja 2022

Grafikon 2: Prikaz ugovorenih sredstava po svim mjerama Programa sufinansiranja zapošljavanja 2022

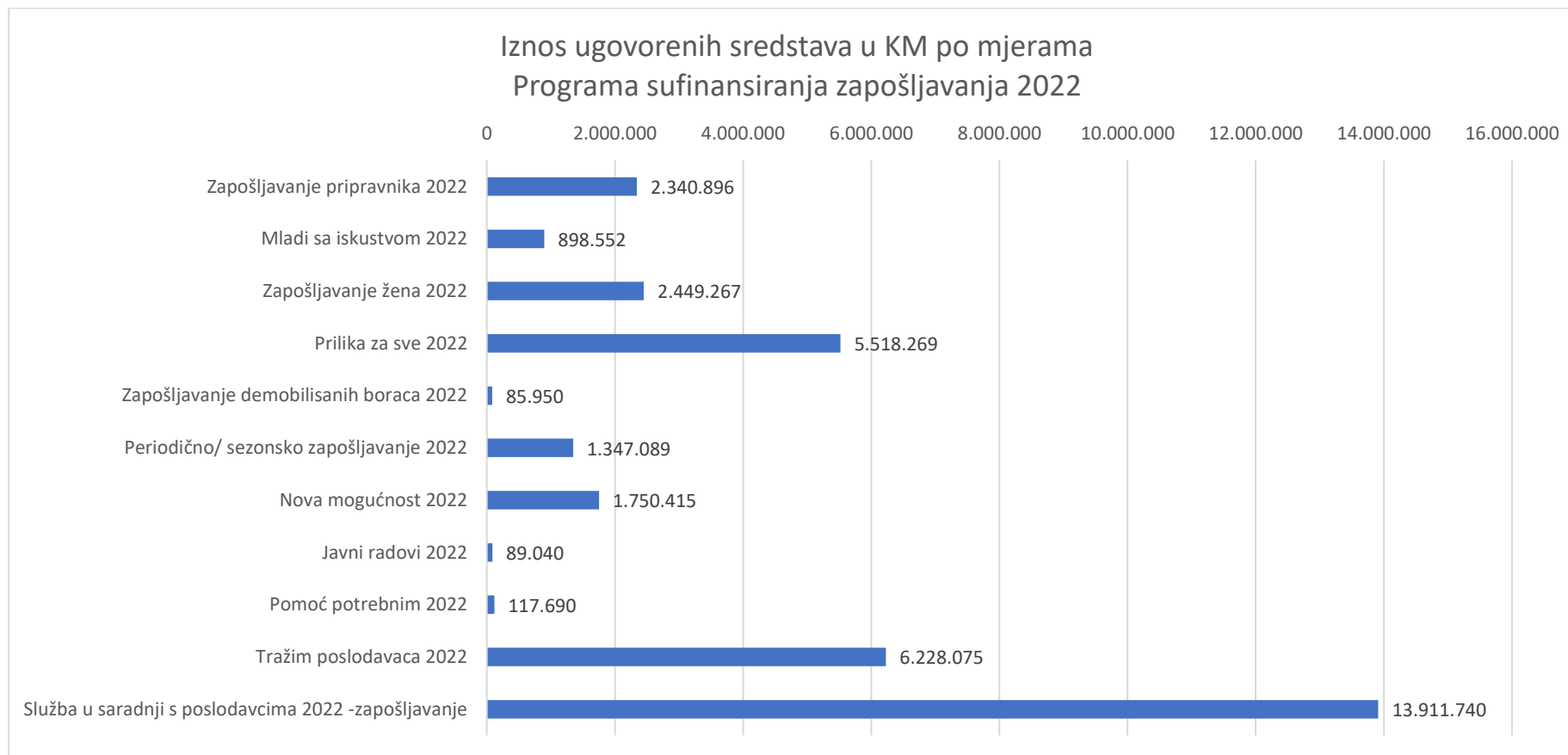

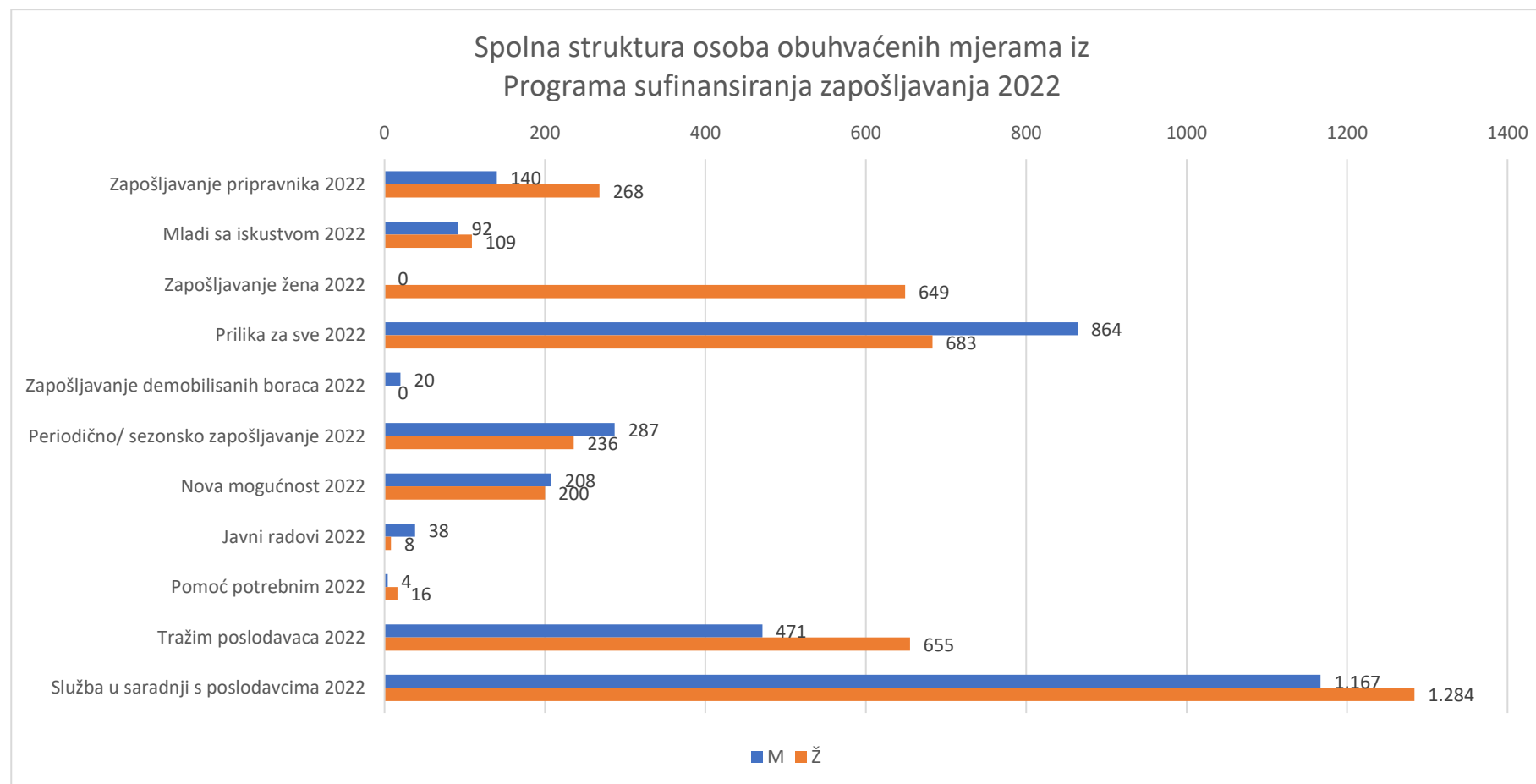
Tabela 3: Spolna, kvalifikacijska i dobna struktura i dužina trajanja nezaposlenosti osoba zaposlenih po mjerama Programa sufinansiranja zapošljavanja 2022

Naziv mjere	Spolna struktura		Broj osoba po mjerama	% od ukupno zaposlenih	Kvalifikacijska struktura					Dobna struktura			Period nezaposlenosti		
	M	Ž			VSS, VŠS	SSS	VKV	KV	NKV, PKV	do 30	od 30 do 40	40+	Nezapo-sleni do 6 mjeseci	Nezapo-sleni od 7 do 12 mjeseci	Nezapo-sleni duže od 12 mjeseci
Zapošljavanje pripravnika 2022	140	268	408	5,5%	366	30	0	12	0	408	0	0	193	66	149
Mladi sa iskustvom 2022	92	109	201	2,7%	117	58	0	22	4	137	64	0	100	32	69
Zapošljavanje žena 2022	0	649	649	8,8%	217	223	0	144	65	293	205	151	300	90	259
Prilika za sve 2022	864	683	1.547	20,9%	143	625	1	548	230	813	364	370	828	231	488
Zapošljavanje demobilisanih boraca 2022	20	0	20	0,3%	0	7	0	7	6	0	0	20	3	3	14
Periodično/ sezonsko zapošljavanje 2022	287	236	523	7,1%	39	181	1	199	103	204	117	202	297	88	138
Nova mogućnost 2022	208	200	408	5,5%	33	122	1	139	113	66	78	264	176	33	199
Javni radovi 2022	38	8	46	0,6%	2	10	0	21	13	11	9	26	23	6	17
Pomoć potrebnim 2022	4	16	20	0,3%	9	8	0	2	1	12	4	4	9	4	7
Tražim poslodavaca 2022	471	655	1.126	15,2%	375	361	1	281	108	599	282	245	529	187	410
Služba u saradnji s poslodavcima 2022 - zapošljavanje	1.167	1.284	2.451	33,1%	538	899	1	696	317	1.309	540	602	1.169	361	921
UKUPNO	3.291	4.108	7.399	100,0%	1.839	2.524	5	2.071	960	3.852	1.663	1.884	3.627	1.101	2.671
%	44,5%	55,5%	100,0%		24,9%	34,1%	0,1%	28,0%	13,0%	52,1%	22,5%	25,5%	49,0%	14,9%	36,1%

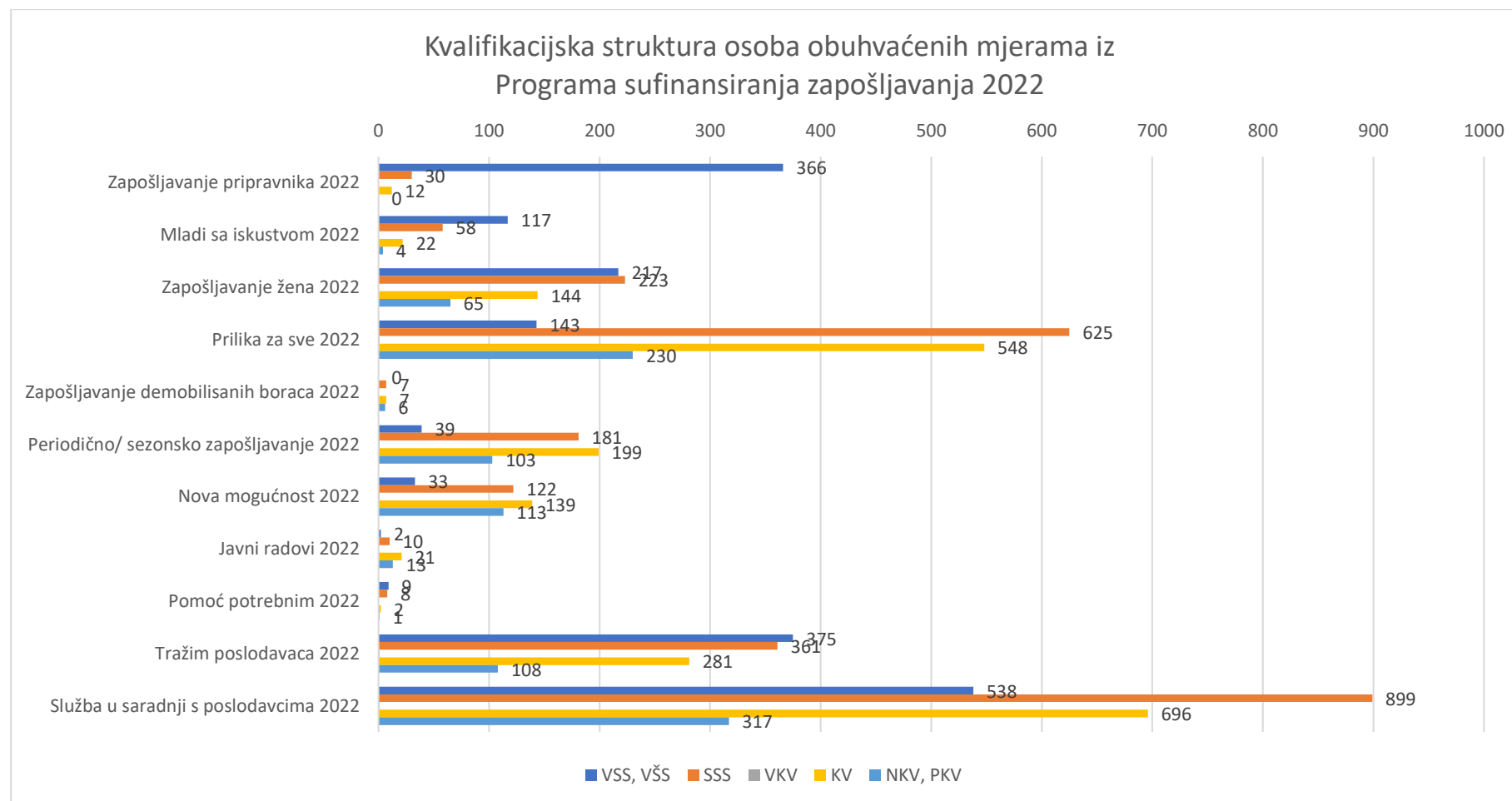
Tabela 4: Spolna, kvalifikacijska i dobna struktura i dužina trajanja nezaposlenosti osoba zaposlenih po mjerama Programa sufinansiranja zapošljavanja 2022 u %

Naziv mjere	Spolna struktura		Broj osoba po mjerama	% od ukupno zaposlenih	Kvalifikacijska struktura					Dobna struktura			Period nezaposlenosti		
	M	Ž			VSS, VŠS	SSS	VKV	KV	NKV, PKV	do 30	od 30 do 40	40+	Nezapo-sleni do 6 mjeseci	Nezapo-sleni od 7 do 12 mjeseci	Nezapo-sleni duže od 12 mjeseci
Zapošljavanje pripravnika 2022	34%	66%	408	5,5%	90%	7%	0%	3%	0%	100%	0%	0%	47%	16%	37%
Mladi sa iskustvom 2022	46%	54%	201	2,7%	58%	29%	0%	11%	2%	68%	32%	0%	50%	16%	34%
Zapošljavanje žena 2022	0%	100%	649	8,8%	33%	34%	0%	22%	10%	45%	32%	23%	46%	14%	40%
Prilika za sve 2022	56%	44%	1.547	20,9%	9%	40%	0%	35%	15%	53%	24%	24%	54%	15%	32%
Zapošljavanje demobilisanih boraca 2022	100%	0%	20	0,3%	0%	35%	0%	35%	30%	0%	0%	100%	15%	15%	70%
Periodično/ sezonsko zapošljavanje 2022	55%	45%	523	7,1%	7%	35%	0%	38%	20%	39%	22%	39%	57%	17%	26%
Nova mogućnost 2022	51%	49%	408	5,5%	8%	30%	0%	34%	28%	16%	19%	65%	43%	8%	49%
Javni radovi 2022	83%	17%	46	0,6%	4%	22%	0%	46%	28%	24%	20%	57%	50%	13%	37%
Pomoć potrebnim 2022	20%	80%	20	0,3%	45%	40%	0%	10%	5%	60%	20%	20%	45%	20%	35%
Tražim poslodavaca 2022	42%	58%	1.126	15,2%	33%	32%	0%	25%	10%	53%	25%	22%	47%	17%	36%
Služba u saradnji s poslodavcima 2022 - zapošljavanje	48%	52%	2.451	33,1%	22%	37%	0%	28%	13%	53%	22%	25%	48%	15%	38%
UKUPNO	44,5%	55,5%	7.399	100,0%	24,9%	34,1%	0,1%	28,0%	13,0%	52,1%	22,5%	25,5%	49,0%	14,9%	36,1%

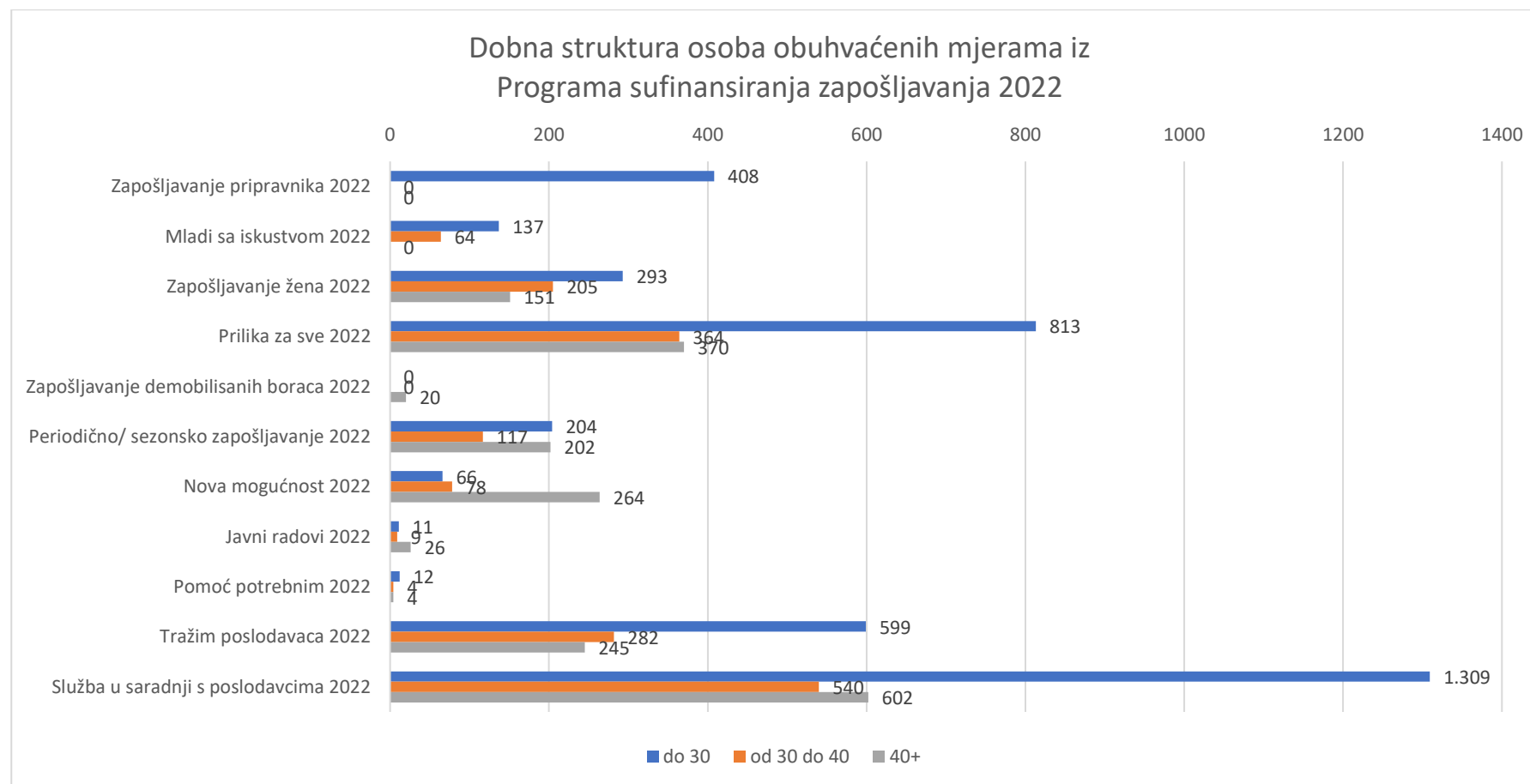
Grafikon 3: Spolna struktura osoba zaposlenih po mjerama Programa sufinansiranja zapošljavanja 2022

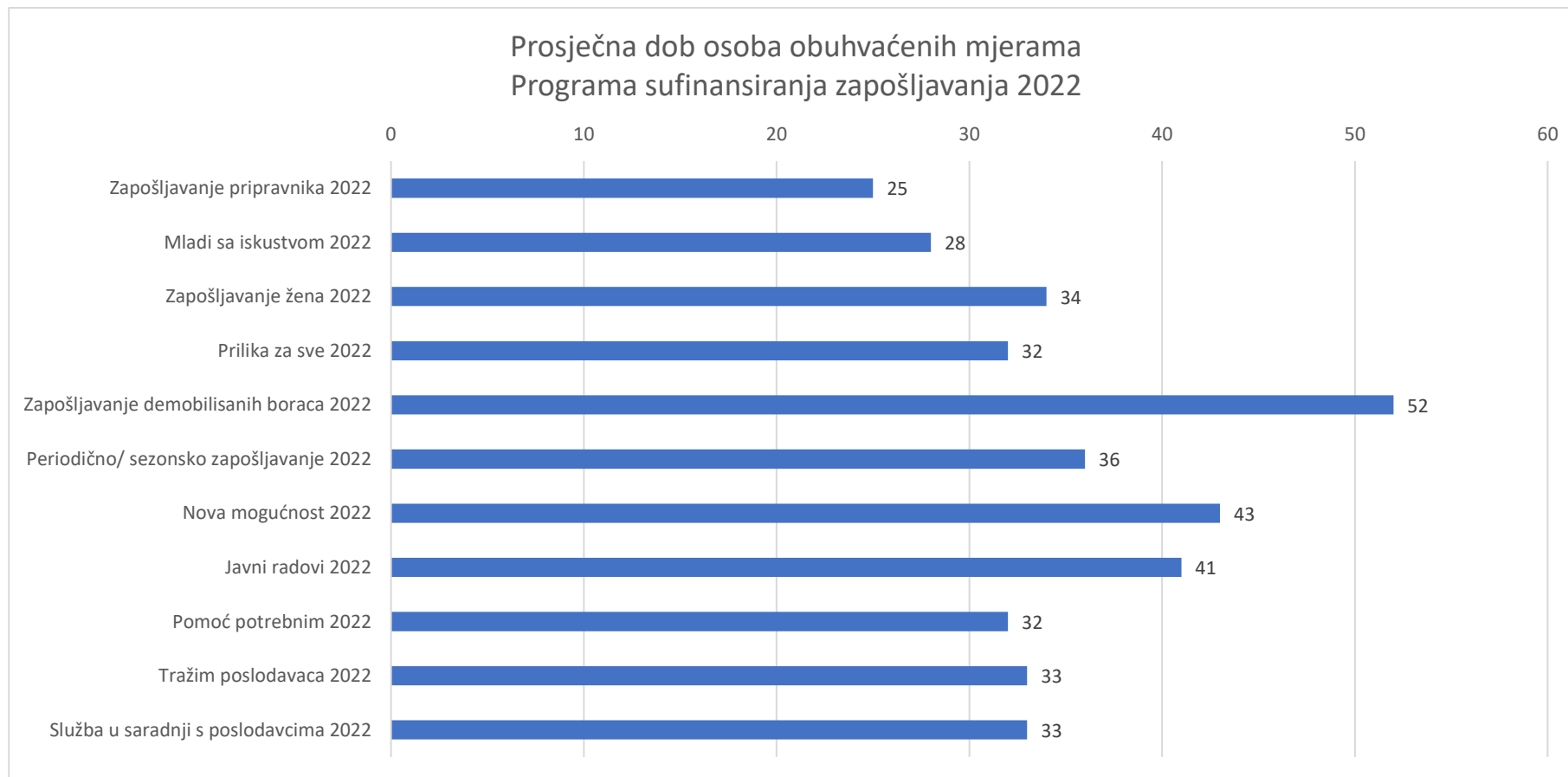
Grafikon 4: Kvalifikacijska struktura osoba zaposlenih po mjerama Programa sufinansiranja zapošljavanja 2022

Grafikon 5: Dobna struktura osoba zaposlenih po mjerama Programa sufinansiranja zapošljavanja 2022

Grafikon 6: Prosječna dob osoba zaposlenih po mjerama Programa sufinansiranja zapošljavanja 2022

Grafikon 7: Prosječan period nezaposlenosti osoba obuhvaćenih mjerama Programa sufinansiranja zapošljavanja 2022 prije zasnivanja radnog odnosa (u mjesecima)

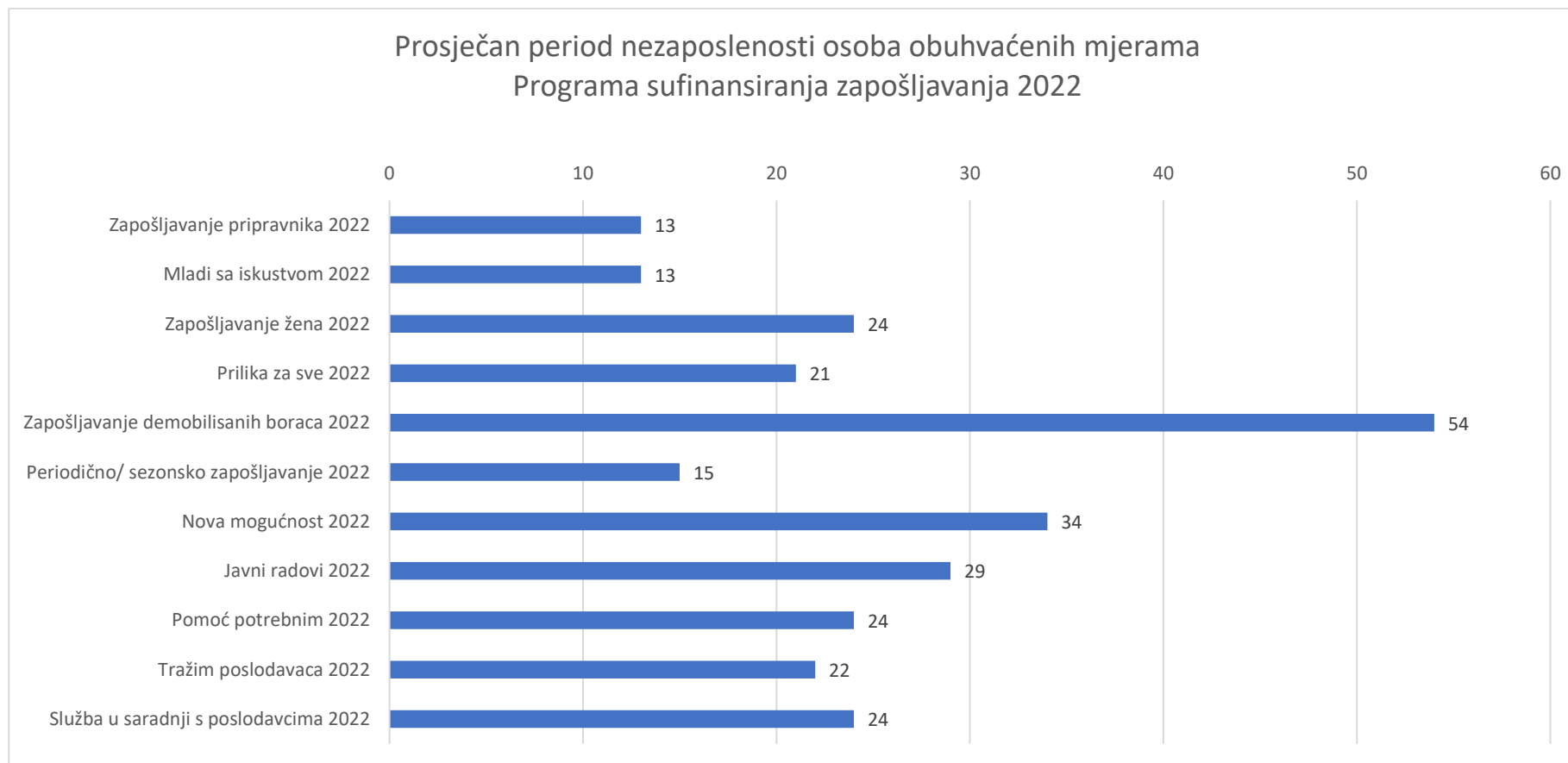

Tabela 5: Broj zamijenjenih osoba obuhvaćenih Programom sufinansiranja zapošljavanja 2022 u do 31.12.2022. godine

Naziv mjere	Broj osoba	Od toga - zamijenjenih osoba	%
Zapošljavanje pripravnika 2022	408	0	0,00%
Mladi sa iskustvom 2022	201	6	2,99%
Zapošljavanje žena 2022	649	48	7,40%
Prilika za sve 2022	1.547	182	11,76%
Zapošljavanje demobilisanih boraca 2022	20	0	0,00%
Periodično/ sezonsko zapošljavanje 2022	523	28	5,35%
Nova mogućnost 2022	408	33	8,09%
Javni radovi 2022	46	0	0,00%
Pomoć potrebnim 2022	20	1	5,00%
Tražim poslodavaca 2022	1.126	0	0,00%
Služba u saradnji s poslodavcima 2022	2.451	142	5,79%
Ukupno	7.399	440	5,95%

Grafikon 8: Struktura osoba obuhvaćenih Programom sufinansiranja zapošljavanja 2022 po spolu, dobi, kvalifikacijama i periodu nezaposlenosti

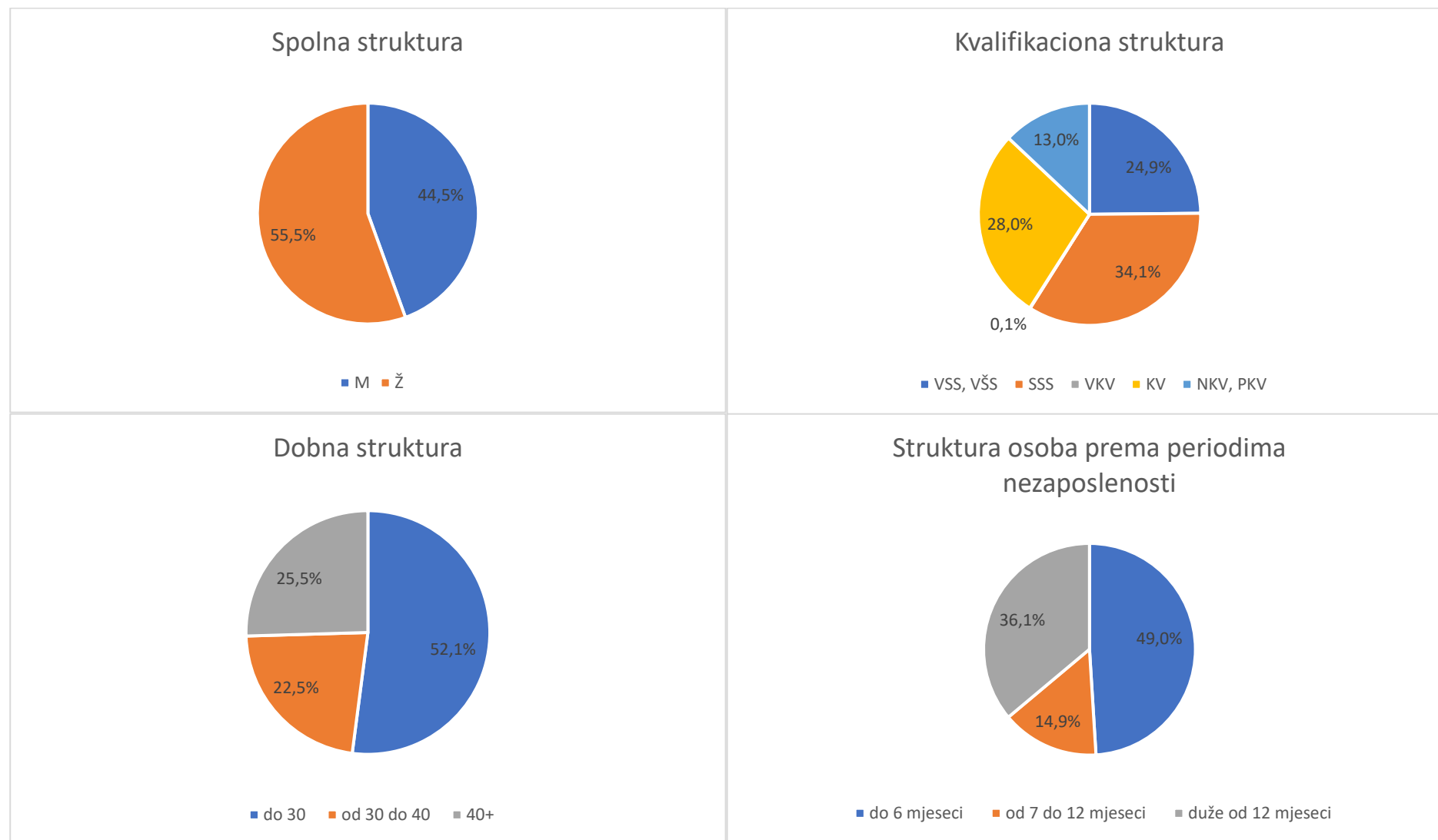

Tabela 6: Broj poslodavaca obuhvaćenih Programom sufinansiranja zapošljavanja 2022 po vrsti vlasništva i veličini

Naziv mjere	PRV	JAVNO	NVO	MALA	SREDNJA	VELIKA	PRV	JAVNO	NVO	MALA	SREDNJA	VELIKA
Zapošljavanje pripravnika 2022	124	65	4	137	44	12	64%	34%	2%	71%	23%	6%
Mladi sa iskustvom 2022	108	23	3	115	16	3	81%	17%	2%	86%	12%	2%
Zapošljavanje žena 2022	397	24	23	405	33	6	89%	5%	5%	91%	7%	1%
Prilika za sve 2022	760	0	0	689	59	12	100%	0%	0%	91%	8%	2%
Zapošljavanje demobilisanih boraca 2022	16	1	1	17	1	0	89%	6%	6%	94%	6%	0%
Periodično/ sezonsko zapošljavanje 2022	199	19	6	189	26	9	89%	8%	3%	84%	12%	4%
Nova mogućnost 2022	248	5	16	240	26	3	92%	2%	6%	89%	10%	1%
Javni radovi 2022	0	12	4	13	2	1	0%	75%	25%	81%	13%	6%
Pomoć potrebnim 2022	2	5	3	7	0	3	20%	50%	30%	70%	0%	30%
Tražim poslodavaca 2022	734	92	31	747	83	27	86%	11%	4%	87%	10%	3%
Služba u saradnji s poslodavcima 2022	1.311	125	35	1.353	95	23	89%	8%	2%	92%	6%	2%
Ukupno	3.899	371	126	3.912	385	99	88,7%	8,4%	2,9%	86,0%	12,0%	2,0%
%	88,7%	8,4%	2,9%	86,0%	12,0%	2,0%						

Grafikon 9: Struktura poslodavaca obuhvaćenih Programom sufinansiranja zapošljavanja 2022 po vrsti vlasništva i veličini

Tabela 7: Struktura ugovorenih sredstva po vrsti vlasništva poslodavaca

Naziv mjere	PRV	JAVNO	NVO	Ukupno
Zapošljavanje pripravnika 2022	764.726	1.542.314	33.856	2.340.896
Mladi sa iskustvom 2022	569.432	314.300	14.820	898.552
Zapošljavanje žena 2022	2.101.467	184.617	163.183	2.449.267
Prilika za sve 2022	5.518.269	0	0	5.518.269
Zapošljavanje demobilisanih boraca 2022	78.450	4.500	3.000	85.950
Periodično/ sezonsko zapošljavanje 2022	1.104.209	218.387	24.493	1.347.089
Nova mogućnost 2022	1.478.684	231.186	40.545	1.750.415
Javni radovi 2022	0	77.328	11.712	89.040
Pomoć potrebnim 2022	17.550	70.320	29.820	117.690
Tražim poslodavaca 2022	5.231.408	817.300	179.367	6.228.075
Služba u saradnji s poslodavcima 2022	11.849.957	1.780.250	281.533	13.911.740
Ukupno	28.714.153	5.240.501	782.330	34.736.983
%	82,7%	15,1%	2,3%	100,0%

Tabela 8: Broj osoba obuhvaćenih Programom sufinansiranja zapošljavanja 2022 po veličini i vrsti vlasništva poslodavaca

Naziv mjere	MALA	SREDNJA	VELIKA	Ukupno	PRV	JAVNO	NVO	Ukupno
Zapošljavanje pripravnika 2022	229	136	43	408	141	261	6	408
Mladi sa iskustvom 2022	143	44	14	201	127	71	3	201
Zapošljavanje žena 2022	530	86	33	649	573	42	34	649
Prilika za sve 2022	1.213	248	86	1.547	1.547	0	0	1.547
Zapošljavanje demobilisanih boraca 2022	19	1	0	20	18	1	1	20
Periodično/ sezonsko zapošljavanje 2022	345	96	82	523	429	84	10	523
Nova mogućnost 2022	328	52	28	408	345	55	8	408
Javni radovi 2022	26	19	1	46	0	40	6	46
Pomoć potrebnim 2022	14	6	0	20	4	11	5	20
Tražim poslodavca 2022	925	143	58	1.126	946	148	32	1.126
Služba u saradnji s poslodavcima 2022	2.039	306	106	2.451	2.081	321	49	2.451
Ukupno	5.811	1.137	451	7.399	6.211	1.034	154	7.399
%	78,54%	15,37%	6,10%	100,00%	83,9%	14,0%	2,1%	100,0%

Grafikon 10: Broj osoba obuhvaćenih Programom sufinansiranja zapošljavanja 2022 po veličini i vrsti vlasništva poslodavaca

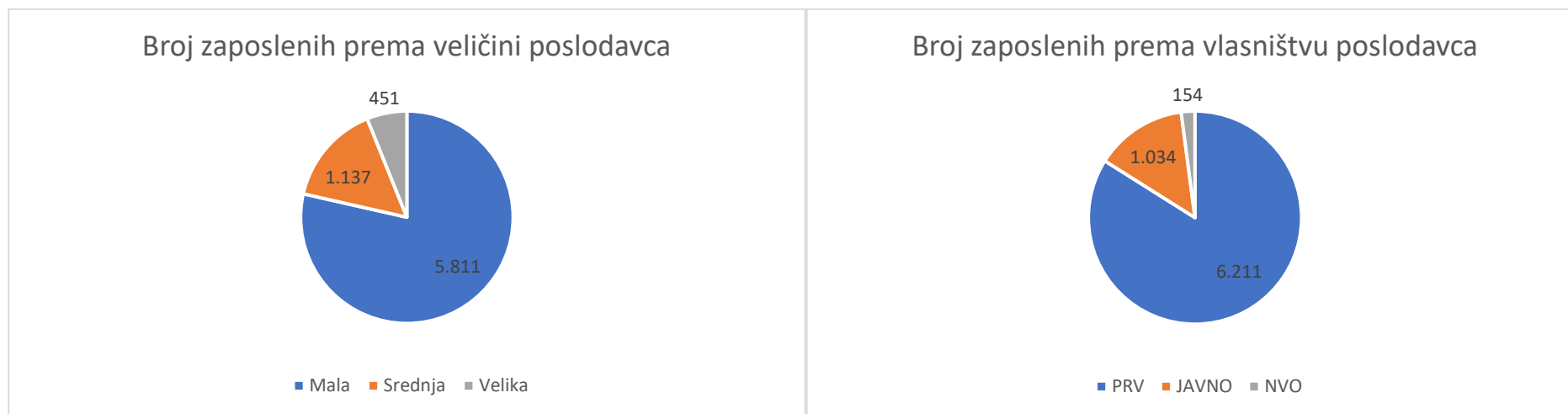

Tabela 9: Finansijska sredstva ugovorena u okviru Programa sufinansiranja zapošljavanja 2022 po kantonima i mjerama sa stanjem na dan 31.12.2022.

KANTON	Zapošljavanje pripravnika	Mladi sa iskustvom	Zapošljavanje žena	Prilika za sve	Zapošljavanje DB	Periodično zapošljavanje	Nova mogućnost	Javni radovi	Pomoć potrebnim	Tražim poslodavca	SSP	Ukupno ugovoreno	% od ukupno
USK	124.260	44.280	238.900	506.701	4.500	207.563	204.668	14.976	6.600	564.258	1.501.267	3.417.973	9,8%
PK	98.076	6.360	21.300	92.481	0	16.104	78.864	13.440	5.940	102.600	948.217	1.383.381	4,0%
TK	135.092	201.192	490.983	1.274.171	24.000	444.312	396.263	11.520	40.200	1.025.717	1.835.750	5.879.200	16,9%
ZDK	333.078	198.788	575.900	1.114.461	9.450	205.583	334.209	2.112	21.120	1.355.217	1.517.717	5.667.634	16,3%
BPK	12.000	12.720	12.000	235.840	0	51.509	36.906	0	12.000	131.683	581.640	1.086.298	3,1%
SBK	60.602	112.217	211.617	736.061	25.500	147.165	209.014	0	13.200	533.800	1.774.583	3.823.760	11,0%
HNK	874.048	133.116	281.467	589.835	9.000	86.064	62.381	2.112	17.280	917.067	2.011.733	4.984.102	14,3%
ZHK	270.500	27.220	161.617	274.692	9.000	36.960	102.370	0	0	579.200	560.400	2.021.959	5,8%
KS	277.480	137.939	391.483	401.529	0	87.384	187.980	13.968	1.350	548.250	2.131.117	4.178.481	12,0%
K 10	155.760	24.720	64.000	292.497	4.500	64.445	137.759	30.912	0	470.283	1.049.317	2.294.194	6,6%
UKUPNO	2.340.896	898.552	2.449.267	5.518.269	85.950	1.347.089	1.750.415	89.040	117.690	6.228.075	13.911.740	34.736.983	100,0%

Grafikon 11: Finansijska sredstva ugovorena po kantonima

Tabela 10: Broj osoba zaposlenih u okviru Programa sufinansiranja zapošljavanja 2022 po kantonima i mjerama

KANTON	Zapošljavanje pripravnika	Mladi sa iskustvom	Zapošljavanje žena	Prilika za sve	Zapošljavanje DB	Periodično zapošljavanje	Nova mogućnost	Javni radovi	Pomoć potrebnim	Tražim poslodavca	SSP	Ukupno osoba	% od ukupno
USK	22	11	66	136	1	84	47	8	1	108	264	748	10,1%
PK	16	1	5	26	0	6	17	7	1	17	166	262	3,5%
TK	26	44	125	360	6	168	94	6	7	193	323	1.352	18,3%
ZDK	66	54	158	314	2	79	82	1	3	250	273	1.282	17,3%
BPK	2	2	4	72	0	20	9	0	2	26	108	245	3,3%
SBK	12	24	56	204	6	59	49	0	2	91	326	829	11,2%
HNK	143	24	74	171	2	34	14	1	3	160	347	973	13,2%
ZHK	44	5	36	71	2	14	22	0	0	99	93	386	5,2%
KS	51	32	108	115	0	33	41	8	1	99	369	857	11,6%
K 10	26	4	17	78	1	26	33	15	0	83	182	465	6,3%
UKUPNO	408	201	649	1.547	20	523	408	46	20	1.126	2.451	7.399	100,0%

Grafikon 12: Broj zaposlenih po kantonima

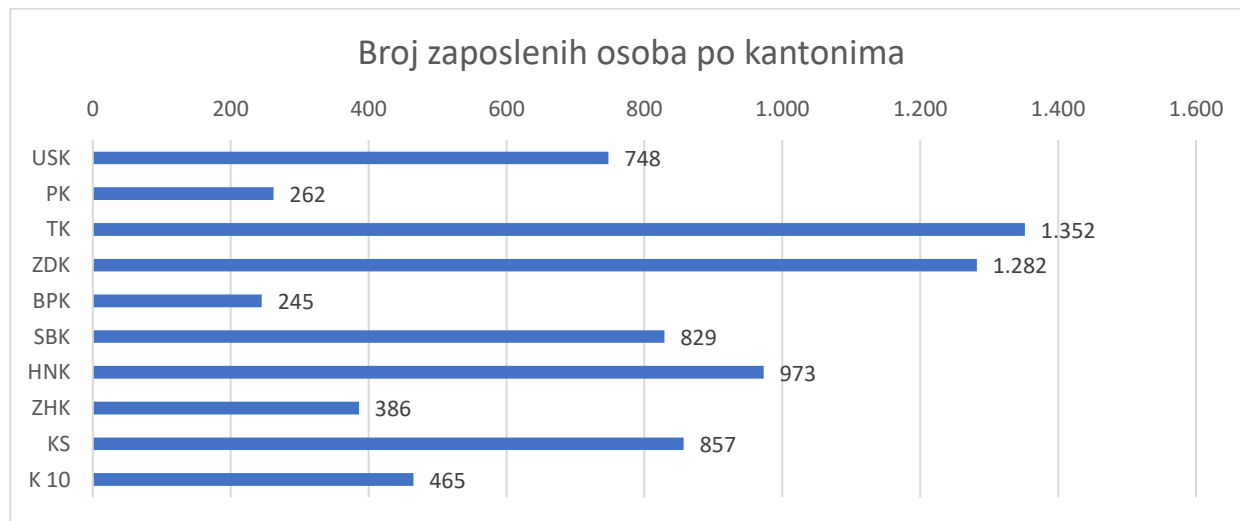

Tabela 11: Pregled ugovorenih sredstva, broja zaposlenih osoba i prosječnog iznosa subvencije

KANTON	Ukupno ugovorena sredstva	Ukupno zaposleno osoba	Prosječan iznos subvencije
USK	3.417.973	748	4.569
PK	1.383.381	262	5.280
TK	5.879.200	1.352	4.349
ZDK	5.667.634	1.282	4.421
BPK	1.086.298	245	4.434
SBK	3.823.760	829	4.612
HNK	4.984.102	973	5.122
ZHK	2.021.959	386	5.238
KS	4.178.481	857	4.876
K 10	2.294.194	465	4.934
UKUPNO	34.736.983	7.399	4.695

Grafikon 13: Broj iznos subvencije po kantonima

9. Mjerenje održivosti zaposlenja

U sklopu provođenja evaluacije Program sa aspekta održivosti zaposlenja 12 mjeseci nakon završetka realizacije pojedinačnih ugovora o sufinansiranju zapošljavanja, izvršena je provjera statusa svih osoba putem Porezne uprave Federacije BiH.

Provjerom statusa podaci su evidentirani ukupno za sve osobe po svim mjerama u sklopu, te dodatno disagregirani po spolu.

S obzirom na profil mjere, te postavljeni cilj i vrstu ciljne grupe, ocjena efekata u smislu mjerenja održivosti zaposlenja osoba prioritetno se treba posmatrati za mjere: *Mladi sa iskustvom 2022*, *Zapošljavanje žena 2022*, *Prilika za sve 2022*, *Zapošljavanje demobilisanih boraca 2022*, *Nova mogućnost 2022*, *Tražim poslodavca 2022* i *Služba u saradnji s poslodavcima 2022*, dok je za mjere vezane za javne radove i pripravnike svrsishodnije mjeriti izvršenje postavljenog cilja u smislu broja mladih osoba koje su stekle radno iskustvo u struci za koju su se školovale, tj. broj osoba s nižim kvalifikacijama uključenim u javne radove i sl.

Tabela 18: Pregled podataka o stopi održivosti zaposlenja 12 mjeseci nakon završetka Programa (po mjerama za ukupan broj osoba i po spolu)

Naziv mjere	Ukupan broj osoba	M	Ž	Broj zaposlenih 12 mjeseci nakon završetka Programa	% zaposlenih 12 mjeseci nakon završetka Programa	% M zaposlenih 12 mjeseci nakon završetka Programa	% Ž zaposlenih 12 mjeseci nakon završetka Programa
Zapošljavanje pripravnika 2022	408	140	268	245	60%	61%	59%
Mladi sa iskustvom 2022	201	92	109	146	73%	74%	72%
Zapošljavanje žena 2022	649	0	649	436	67%	0%	67%
Prilika za sve 2022	1.547	864	683	1.028	66%	68%	64%
Zapošljavanje demobilisanih boraca 2022	20	20	0	13	65%	65%	0%
Periodično/ sezonsko zapošljavanje 2022	523	287	236	325	62%	62%	62%
Nova mogućnost 2022	408	208	200	242	59%	58%	61%
Javni radovi 2022	46	38	8	24	52%	47%	75%
Pomoć potrebnim 2022	20	4	16	16	80%	100%	75%
Tražim poslodavca 2022	1.126	471	655	783	70%	72%	68%
Služba u saradnji s poslodavcima 2022	2.451	1.167	1.284	1.621	66%	68%	64%
UKUPNO	7.399	3.291	4.108	4.879	66%	67%	65%

Iz prezentiranih podataka može se uočiti da je od 7.399 osoba njih 4.879 (66%) još uvijek bilo zaposleno. Najveća stopa održivosti zabilježena je u mjeri Pomoć potrebnim 2022, čak 80%. Međutim, broj obuhvaćenih osoba ovom mjerom je minimalan, te su za posmatranje ovog indikatora reprezentativnije mjere s većim brojem učesnika. Također, izuzetno visoke stope zadržavanja evidentirane su i kod korisnika u mjerama Mladi sa iskustvom 2022 (73%) i Tražim poslodavca 2022 (70%).

Dobar rezultat održivosti statusa zaposlenja evidentiran je i u mjeri Zapošljavanje žena 2022 (67%) iako je kod učesnika u ovoj mjeri prosječan period nezaposlenosti prije početka zaposlenja bio 24 mjeseca. U mjeri Služba u saradnji s poslodavcima se također bilježi visok rezultata uz održivost statusa zaposlenja kod 66% korisnika, te je i u ovoj mjeri prosječan period nezaposlenosti kod učesnika bio 24 mjeseca, što rezultat održivosti zaposlenja u navedene dvije mjere čini još značajnijim.

Posmatrajući podatke po spolu za sve mjere uočljivo je da je održivost bolja kod muškaraca (67%) nego kod žena (65%).

Sa aspekta efikasnosti i efektivnosti u kontekstu iskoristivosti raspoloživih sredstava tj. prosječnog iznosa subvencije najbolji rezultat je postignut u Službi za zapošljavanje Tuzlanskog kantona gdje je prosječna subvencija, uzimajući u obzir sve mjere, iznosila 4.349 KM. Najveći iznos prosječne subvencije je zabilježen u Službi za zapošljavanje Posavskog kantona i to u iznosu od 5.280 KM, a zatim u Službi za zapošljavanje Zapadnohercegovačkog kantona i to u iznosu od 5.238 KM.

Pod pretpostavkom da su sve osobe zaposlene po mjerama iz ovog programa primale najnižu plaću iz tog perioda (bruto 826 KM mjesečno) za poreze i doprinose je isplaćivano oko 283 KM mjesečno (za koeficijent ličnog odbitka 1). U okviru Program od ukupno 7.399 osoba zapošljavanje je sufinansirano u trajanju od 12 mjeseci za 5.801 osobu, a u trajanju od šest mjeseci za 1.598 osoba.

Dakle, tokom trajanja Programa sufinansiranja zapošljavanja 2022 poslodavci su za ove osobe mjesečno isplaćivali minimalno 2,1 milion KM za poreze i doprinose (osiguranje za zdravstvo, nezaposlenost i PIO), odnosno ukupno 22,4 miliona KM, i to: za sufinansiranje zapošljavanja u trajanju od 12 mjeseci 19,7 miliona KM, a za sufinansiranje zapošljavanja u trajanju od 6 mjeseci 2,7 miliona KM. To predstavlja udio od 65% ukupnog iznosa sredstava (34,7 miliona KM) utrošenog za realizaciju Programa.

Pod pretpostavkom da je 4.879 osoba, koje su ostale da rade 12 mjeseci nakon završetka ugovora o sufinansiranju zapošljavanja, u tom periodu primalo najnižu plaću, može se zaključiti da je za taj period također dodatno uplaćeno oko 14 miliona KM poreza i doprinosa.

10. Osnovna zapažanja i rezultati

U okviru sagledavanja ukupne slike vezane za realizaciju Programa sufinansiranja zapošljavanja 2022 utvrđeni su podaci po osnovu različitih indikatora vezanih za ovaj program (omjer ugovaranja predviđenih sredstava, isplata sredstava, zapošljavanje planiranog broja osoba, struktura poslodavaca i zaposlenih osoba po različitim parametrima, i dr.).

Kao izvor verifikacije rezultata u okviru monitoringa korišteni su:

- izvještaji iz modula za realizaciju mjera aktive politike zapošljavanja iz aplikacije Jedinstvenog informacionog sistema, i to: APZ pregled stanja po ugovorima, APZ detaljni pojedinačni pregled ugovora i APZ pregled poslodavaca i zaposlenika koji su kreirani na osnovu unosa podataka od službi za zapošljavanje, Sektora za aktivnu politiku zapošljavanja i Jedinice za realizaciju projekata sa drugim organizacijama i institucijama (iz Federalnog zavoda za zapošljavanje);
- podaci pribavljeni od Sektora za aktivnu politiku zapošljavanja i Jedinice za realizaciju projekata sa drugim organizacijama i institucijama;
- podaci pribavljeni od Sektora za finansije.

U okviru monitoringa realizacije Programa sufinansiranja zapošljavanja 2022, a na osnovu pomenutih sredstava verifikacije evidentirani su sljedeći pokazatelji:

- početna planirana sredstva predviđena za realizaciju Programa su iznosila 45.000.000 KM, objavljen javni poziv u iznosu od 100% ovog iznosa,
- vrijednost ugovorenih sredstava nakon preraspodjele je bila 32.919.879 KM ili 73% od početnih planiranih sredstava,
- realizacija Programa je završena u 2024. godini,
- od ukupno 4.396 ugovora o sufinansiranju zapošljavanja, prema vrsti poslodavaca najviše se odnosi na privatna preduzeća – 3.899 (88,7%), zatim slijedi 371 subjekat iz javnog sektora (8,4%) i 126 (2,9%) NVO, a prema veličini najviše je malih poslovnih subjekata koji imaju do 50 radnika (86%), zatim poslovnih subjekata srednje veličine koji imaju od 50 do 250 (12%) i velikih poslovnih subjekata sa preko 250 radnika (2%), a što oslikava udio poslovnih subjekata prema veličini i strukturi u Federaciji BiH,
- zaposlene su ukupno 7.399 osobe ili 82% od predviđenih 9.000 osoba, s tim da su tokom prve godine realizacije po svim mjerama izvršene zamjene u 6% slučajeva tj. 440 osoba nije bilo angažirano cijeli ugovoreni period,
- posmatrano po spolu mjerama su obuhvaćeni 3.291 muškarac ili 44,5% i 4.108 žena ili 55,5%, što ukazuje na približno jednaku zastupljenost učesnika u Programu po spolu,
- prema stručnoj spremi tj. nivou kvalifikacije obuhvaćeno je: 960 NSS, NKV i PKV (13%); 2.071 KV (28%); 5 VKV (0,1%); 2.524 SSS (34,1%) i 1.839 VSS i VŠS (24,9%) osoba,
- nezaposlenih od 7 do 12 mjeseci je 14,9%, a duže od 12 mjeseci je 36,1%, što ukazuje na činjenicu da više od jedne trećine obuhvaćenih osoba spada u dugotrajno nezaposlene osobe koje spadaju u kategoriju teže zapošljivih,
- prosječan period nezaposlenosti osoba zaposlenih po svim mjerama iz Programa - prije zasnivanja radnog odnosa je 25 mjeseci,
- osoba dobi od 40 i više godina je 25,5%, dok mladi dobi do 30 godina čine 52%, a što potvrđuje opredijeljenost podrške prema mladima i starijim od 40 godina,
- prosječna dob zaposlene osobe je 35 godina.

U prosjeku po svim mjerama subvencija je na dan 31.12.2022. godine iznosila 4.695 KM i veća je za 648 KM u odnosu na Program iz 2021. godine, a s obzirom na kontinuiran rast prosječne plaće u Federaciji BiH, te samim tim i povećanje obaveza za isplatu poreza i doprinosa, kao i rast inflacije.

Najviše osoba je zaposleno u okviru mjere Služba u saradnji s poslodavcima 2022 (2.451 osoba ili 33,1% od ukupno zaposlenih u okviru Programa).

Najviše sredstava je ugovoreno također u sklopu mjere Služba u saradnji s poslodavcima 2022 (13.911.740 KM ili 40% od ukupno ugovorenih sredstava).

Zabilježen je nešto veće učešće žena (56%) u odnosu na muškarce među osobama obuhvaćenim ovim Programom, naročito zahvaljujući realizaciji mjere Zapošljavanje žena 2022, a što može uticati na poboljšanje stanja žena na tržištu rada, posebno imajući u vidu činjenicu da žene čine 60% od ukupnog broja nezaposlenih u Federaciji BiH.

I pored svih otežavajućih okolnosti, od ukupno 7.399 osoba obuhvaćenih ovim programom 12 mjeseci nakon završetka Programa u radnom odnosu je bilo 4.879 osoba (66%) što se može smatrati dobrim rezultatom uzimajući u obzir otežani socio-ekonomski i zdravstveni kontekst u kojem se odvijala realizacija programa.

Potrebno je naglasiti da je Program u fokus postavio ključne ciljne grupe kojima je realizacijom odgovarajućih mjera posvećena dužna pažnja, a to su prije svega: mladi, žene, dugotrajno nezaposlene osobe, osobe dobi od 40 godina i više i demobilisani borci. Povećanim subvencioniranjem posebnih grupa nezaposlenih osoba kao što su osobe s invaliditetom, žrtve nasilja, članovi porodica u kojima nema zaposlenih, žrtve nasilja i dr. pokazana je socijalna osjetljivost u realizaciji ovog programa.

Također, način realizacije Programa kroz sistem mjesečne refundacije sredstava nakon ispunjavanja uslova za isplatu sredstava (dokazivanje prethodno plaćenih obaveznih poreza i doprinosa) pokazuje odgovornost prema javnim sredstvima, osigurava transparentan, opravdan i siguran utrošak javnih sredstava i poništava rizike koji se javljaju kod avansnog plaćanja.

Najava realizacije Programa, objava teksta Programa na web portalu www.fzzz.ba prije zvaničnog javnog poziva, kao i distribucija informativnih letaka, omogućava visok nivo transparentnosti i omogućava upoznavanje šire javnosti sa uslovima, načinom realizacije i drugim podacima u vezi sa Programom.

Važno je napomenuti da je, u cilju provođenja dodatnih kontrola, izvršena i provjera dokumentacije na određenom uzorku korisnika poticajnih mjera, prilikom monitoring aktivnosti u svih 10 kantonalnih službi za zapošljavanje, o čemu je sačinjena odgovarajuća Informacija koja je dostavljena Upravnom odboru Zavoda.

Iskustva iz ranijih ekonomskih kriza, prema brojnim autorima i analitičarima, pokazuju da programi aktivne politike zapošljavanja mogu itekako pomoći u popravljaju stanja na tržištu rada, zajedno s ostalim intervencijama nadležnih vlada (poreske olakšice, povoljni zajmovi-krediti, stručno osposobljavanje radne snage tj. obuke i investiranje u znanja i vještine radne snage, subvencioniranje dijela plaće, jačanja izvoza, privlačenje stranih investicija i dr.), te se stoga nameće imperativ realizacije ovakvih programa u narednom periodu uz popravljavanje performansi, preveniranje rizika i otklanjanje eventualnih nedostataka, te davanje posebne pažnje mladim osobama, dugotrajno nezaposlenim osobama, osobama starije dobi i ženama.

Evidentno je da su na proces globalne stabilizacije i oporavka društveno-ekonomskih prilika uticali inflacija, problemi u lancima snabdijevanja, rat u Ukrajini i dr. Ali, nakon poremećaja ukupnog stanja, prilike na tržištu rada su se polako počele stabilizirati (rast zaposlenosti i smanjenje nezaposlenosti).

Tokom realizacija Programa uočeno je niz situacija koje su uticale na dinamiku i/ili na postignute rezultate određenih mjera, a što se između ostalog ogleda u sljedećem:

- poslodavci nisu mogli da nađu radnike s potrebnim kvalifikacijama i kompetencijama ili su imali potrebu za radnicima, ali nisu mogli da popune radna mjesta jer potencijalni radnici često nisu bili zadovoljni uslovima rada i platom, a već je znatno vidljiv i uticaj migracije radne snage (odlazak bh. radne snage u države EU), što također može da uzrokuje usporavanje dinamike realizacije Programa;
- poslodavci su u prijavama prijavljivali potrebu za više radnika iako se ispostavilo da su zaposlili manji broj radnika od traženog;
- kantonalne službe za zapošljavanje nisu dovoljno brzo obavještavale aplikante o stečenim uslovima za realizaciju ugovora;
- dokumentacija za pravdanje subvencije se nije dostavljala dovoljno brzo od kantonalnih službi za zapošljavanje prema Zavodu, ali i od poslodavaca prema službama;
- dugotrajan je proces zaključivanja i realizacije ugovora o sufinansiranju i zapošljavanju kod poslodavaca kod kojih se prijem u radni odnos vrši putem Agencije za državnu službu;
- problemi u tehničkom dijelu realizacije javnog poziva (nestabilnost web portala prilikom apliciranja i sl.);
- problemi sa ljudskim resursima u Sektoru za APZ i Jedinici za za realizaciju projekata sa drugim organizacijama i institucijama u Zavodu ali i u kantonalnim službama za zapošljavanje zbog odsustva zaposlenih (Covid-19, bolovanje, organizacijske promjene u službama i dr.).

11. Preporuke

Tokom realizacija Programa uočene su situacije koje su uticale na dinamiku i/ili na postignute rezultate određenih mjera, te je stoga potrebno za naredne slične programe:

- nastaviti s realizacijom mjera čije su ciljne grupe prioritarno: mladi, žene, dugotrajno nezaposlene osobe, osobe dobi starije od 40 godine;
- javni poziv objavljivati što ranije po usvajanju Finansijskog plana;
- omogućiti da javni poziv bude otvoren sve do prijema prijave u visini raspoloživih sredstava po pojedinim kantonima - pored trajanja javnog poziva do tri dana ostaviti mogućnost trajanja javnog poziva do ugovaranja raspoloživih sredstava za mjere i kantone u kojima ne pristigne dovoljno aplikacija u ostavljena tri dana, a što bi unaprijedilo izvršavanje postavljenog cilja tj. zapošljavanje utvrđenih kategorija nezaposlenih osoba, a sve u cilju boljeg izvršenja planiranih sredstava, trajnije dostupnosti sredstava poslodavcima, uvažavajući cikluse poslovanja, prijem optimalnog broja prijave, ublažavanje pritiska itd.
- prilagođavati mjere u skladu s okolnostima u privredi i na tržištu rada, strateškim dokumentima i analizom rezultata prethodnih mjera – npr. uvođenje mjere za brži povratak na posao nezaposlenih osoba koje bi ostvarile pravo na novčanu naknadu ili omogućavanje većeg iznosa subvencije i duže trajanje subvencioniranja za osobe koje su na evidenciji nezaposlenih duže od 12 mjeseci ili uvođenje Individualnog plana zapošljavanja kao osnov za učešće u određenim mjerama;
- brže dostavljati dokumentaciju o pravdanjima za uplatu subvencije od kantonalnih službi za zapošljavanje prema Zavodu, te samim tim brže isplaćivati ugovorena sredstva;
- kontinuirano pratiti rokove za dostavu dokumentacije, te u skladu s potrebom slati urgencije i opomene pred raskid ugovora;
- brže ažurirati listu ugovora i listu čekanja/listu aplikanata radi ugovaranja ukupno raspoloživih sredstava;
- redovno provjeravati dinamiku isplata po ugovorima radi pravovremenog završetka Programa;
- tehnički unapređivati aplikaciju za realizaciju Programa naročito u izvještajnom dijelu i s aspekta provjere i ažuriranja šifrnika i dr.;
- u okviru oglašavanja putem web portala i društvenih medija Zavoda kao i drugih medija prije objave javnog poziva nezaposlene osobe dodatno informisati o mogućnostima učešća i pravilima realizacije Programa;
- promovirati uspješne priče o zapošljavanju određenih ciljnih grupa nezaposlenih osoba uz podršku programā sufinansiranja zapošljavanja;
- razmjenjivati iskustva s ostalim domaćim i međunarodnim organizacijama i institucijama u oblasti tržišta rada.

Također, važno je, pored poticanja potražnje za radnom snagom i poboljšanja ponude radne snage, jačati funkciju posredovanja u zapošljavanju i komunikaciju sa poslodavcima u službama za zapošljavanje, u cilju pridobijanja kvalitetnih i pravovremenih informacija o njihovim potrebama, te koristiti različite oblike saradnje na tržištu rada poput sajмова za zapošljavanje. U tom smislu važno je i jačati funkciju oglašavanja slobodnih radnih mjesta i uparivanja evidencije nezaposlenih osoba s oglasima o slobodnim radnim mjestima kroz upotrebu informatičkih rješenja, što bi unaprijedilo imidž javnih službi za zapošljavanje kao provjerenog posrednika u zapošljavanju i centralnog mjesta na tržištu rada.